

GLAS RAVNICE

Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 35

Subotica, studeni 1993.

Cijena: 100.000 din / 4000 HRD

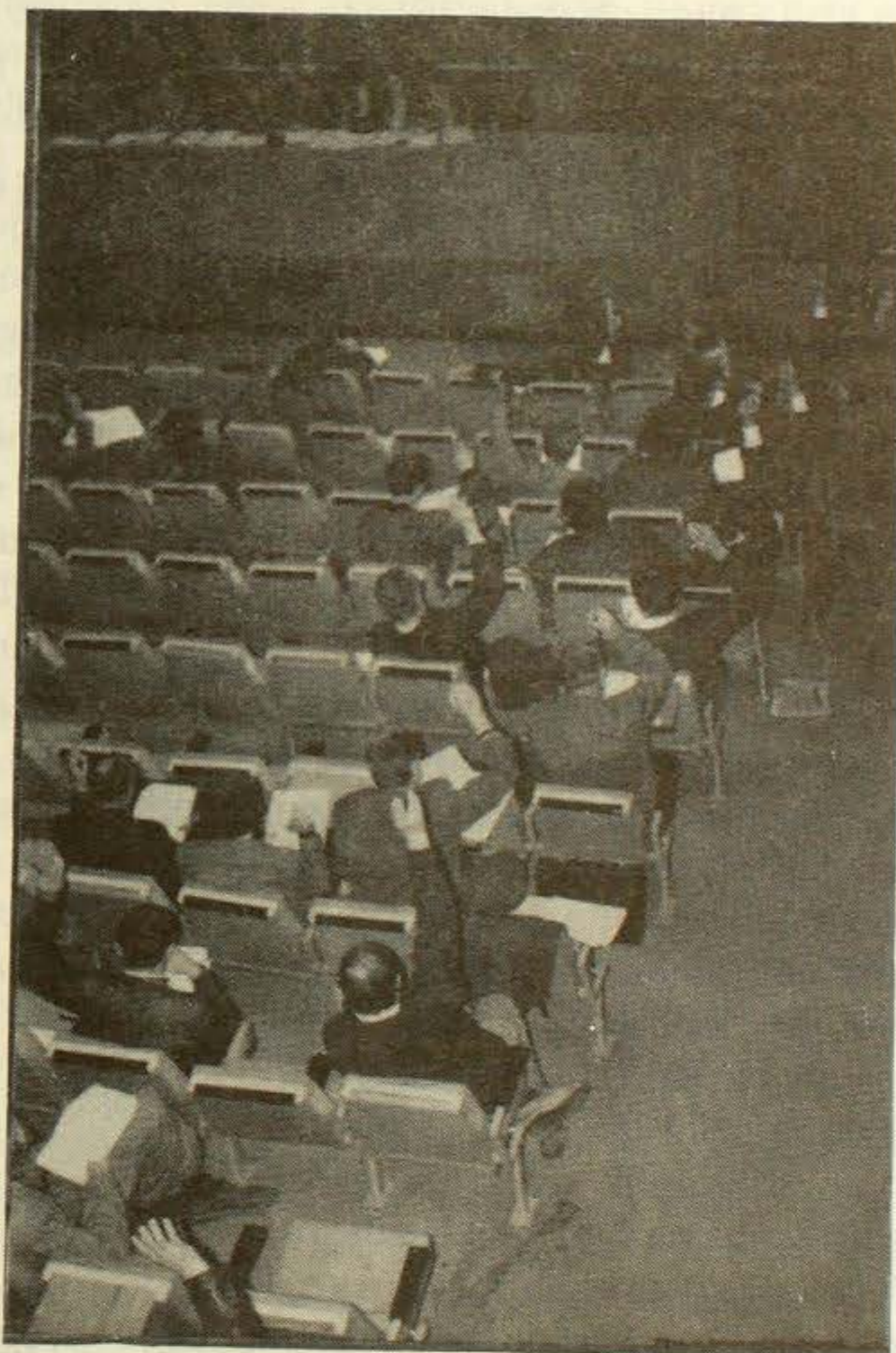
Veliki uspjeh odbornika DSHV u Subotici

HRVATSKI U SLUŽBENOJ UPOTREBI !

Nakon skoro četiri desetljeća hrvatski jezik će ponovno zaživjeti u subotičkoj općini! Taj su prijedlog oko izmjene starog i usvajanja novog Statuta općine pokrenuli odbornici DSHV, a prihvatili ga i odbornici VMDK i NSS. Veliki je ovo uspjeh politike za koju se hrvatska stranka u Vojvodini zalaže i ostat će trajno zapisano da su većinski odbornici u Skupštini općine Subotica 4. studenoga 1993. izglasali da, pored postojećih mađarskog i srpskog, u službenoj upotrebi u općini bude i hrvatski jezik.

Međutim, treba sačuvati prisebnost, kloniti se trijumfalizma i biti realan. U postojećim odnosima u državi u kojoj živimo teško da će ova odluka proći nezapaženo u centru i da će dobiti zeleno svjetlo da zaživi. Barem ne za dugo. Potpisniku ovih redova nije ni na kraj pameti preuzimati ulogu proroka, ali iskustvo s tvrdokornim i za dijalog nespremim ljudima iz vladajuće garniture, najblaže kazano - opominje. Nagovještaji onih "koji znaju" kako će proći ova usvojena inicijativa djeluju skoro opipljivim. Ako je grijehiti ljudski, može li se to reći i za želju za pogreškom?

Nastavak na strani 4

Jednoglasno za hrvatski

Antun Skenderović,
dipl. ing. novi
predsjednik subotičke
podružnice

DSHV izlazi na izbore
koalicioni partneri još
neizvjesni

Novi izbori , stari vjetrovi

PUT U BESKRAJ

- **Televizija kao kolektivni ispirać mozga**
- **Svi ponovno pušu u nacionalistički rog**
- **Danas, kada Subotičani ponovno pomišljaju na neki specijalan status naziva ih se zbog toga fašistima, separatistima i sl.**

Predsjednik Srbije je raspustio republički parlament prošloga mjeseca i raspisao nove izbore za 19. prosinca ove godine. Našavši se u delikatnoj situaciji, u opasnosti da njegova vlada bude oborena, i što je možda još gore, kroz prepucavanja socijalista i radikala gledateljstvo je moglo preko tv saznati neke stvari koje bi kompromitirale vladajuću partiju. Zato se predsjednik zahvalio zastupnicima i poslao ih doma. On vidi u tome izlaz iz nagomilanih problema. Naravno, uz vlastiti monopol nad televizijom u vrijeme kad većini građana to postaje jedini izvor informacija nije teško pogoditi tko će biti pobjednik u utrci za vlast. I dok se socijalisti i radikali utrkuju, nadmećući se u srpstvu za njima ne zaostaju ni kvazidemokrati. Tako je dr. Đinđić konstatirao kako njegova DS ima jasan stav oko srpskog nacionalnog pitanja, a taj se stav slučajno podudara sa Šešeljevim, jedino je ambalaža druga. Međutim, sadržaj je isti. Tako idemo u susret još jednim izborima, a da ne postoji nijedan utjecajniji srpski lider koji bi, računajući na svoj ugled i autoritet, rekao i nešto drugačiju istinu (o) svom narodu. Tom narodu nema tko reći da se sankcije prema SRJ neće ukinuti dok ova zemlja ne prizna Hrvatsku u međunarodno priznatim granicama. Nema im tko reći da je Srbija okupirala dio hrvatskog teritorija. Nema im tko reći da je u istočnoj Slavoniji živjelo 72% Hrvata, Srba 17 % (uzgred rečeno u zapadnoj Bačkoj je živjelo samo 45% Srba i 15% Hrvata pa zato Hrvatskoj nije palo na pamet "prisvojiti Bačku radi zaštite svoje manjine"), kao ni to da će sankcije biti dio sva-

kodnevice dok se ne donese zakon o manjinama koji će odgovarati europskim standardima.

S tim u vezi ide i gospodarska situacija. Ovaj narod gleda na vlastite oči, ali ne vidi. Inflacija je je od 1. siječnja 1993. do danas (12. studenoga) 67.000.000.000% (šezdeset sedam milijardi posto), a da će godišnja stopa inflacije prijeći 1.300.000.000.000% (bilijun i tristo milijardi posto)! I pored toga, aktualna vlada vodi politiku koja je za današnji svijet neprihvatljiva, a mi zbog toga trpimo jer smo iz cijelog svijeta izopćeni. U povijesti čovječanstava nijedna zemlja zbog imperijalističke politike nije bila tako kažnjena kao danas Srbija. A pred nove izbore sve po starom. Svi ponovno pušu u nacionalistički rog i tako i dalje ovu zemlju vode putem beskraja. Oni Srbi koji nisu dali da im se u značajnijoj mjeri ispere mozak potpuno su neorganizirani i nemoćni, a većina je napustila zemlju, ne videći izlaza.

Hrvatski i službeno

Početak ovog mjeseca odbornička većina u Skupštini općine Subotica izglasala je novi Statut, u kojem kao novina stoji i to da je u službenoj uporabi na teritoriju općine, pored mađarskog i srpskog, i hrvatski jezik. Iako je kompletan posao oko pripreme i usvajanja novog statuta prošao svu demokratsku proceduru, oporba u općinskoj skupštini (socijalisti, radikali, BŠS i reformisti) napustili su skupštinsko zasjedanje. Isti ti ljudi koji nisu digli glas protivu barikada u

Hrvatskoj sada su napustili sjednicu kada su odbornici DSHV, VMDK i NSS na miran i demokratski način većinom glasova usvojili novi statut. Demonstrativno su napustili salu jer je za njih hrvatski jezik neprihvatljiv, njih hrvatski jezik vrijeđa. što dalje očekivati od takvih ljudi? Kako s takvim ljudima voditi dijalog, koji u svom oku ne vide balvan, a u tuđem vide trn?

Novim statutom također je utvrđen i novi datum proslave grada i to 1. rujna. Tog su dana još 1779. Subotičani proslavili status slobodnog kraljevskog grada. Svakako je to bio značajan datum za sve Subotičane, rekao bih najznačajniji, jer je taj privilegiran status značio puniju kasu, a time i brži razvoj. Tako se Subotica, zahvaljujući tom statusu razvila u veoma prepoznatljiv i bogat, prije svega kulturni i industrijski centar u Srednjoj Europi. Dokaz za to je i da je Subotica spadala 1912. među tri najveća grada na teritoriju bivše Jugoslavije, nakon Münchena imala tramvaj, prvi nogometni klub u Južnih Slavena, banjsko liječilište...

Danas kada Subotičani ponovno pomišljaju na neki specijalan status naziva ih se zbog toga fašistima, separatistima i sl. Jasno, oni koji su napustili skupštinu samo su pokazali da ne uvažavaju demokratski način borbe, te da ne poznaju povijest svoga grada, niti mu žele išta dobro. Jer, svaki lokalpatriot bi svom gradu poželio takav status, kakav je Subotica imala još pred dva stoljeća. ■

Sa kompetentnim osobama o sankcijama**SANKCIJE KAO KAZNA SRPSKOJ POLITICI**

- **Srbija može uvoziti hranu i lijekove, ali novac rađe troši na naoružanje**
- **Ono što je Srbija učinila cio svijet smatra agresijom**

U organizaciji "Worldnet-a" voden je dijalog između Washingtona, New Yorka i Beograda o sankcijama protiv Srbije i Crne Gore. U ovoj rubrici prenosimo značajniji dio tog dijaloga. U razgovoru su sudjelovali Leon Fuert, pomoćnik za nacionalnu sigurnost američkog dopredsjednika Gora i James Ngobi, tajnik Komiteta Savjeta sigurnosti za sankcije protiv Srbije i Crne Gore.

Govoreći o sankcijama Ujedinjenih naroda Fuert je rekao da je njihov cilj "Da povećaju cijenu za ono što ostatak svijeta smatra aktom agresije", i da su u tom smislu "uspješne".

G. Fuert: Drago mi je što mi se ukazala mogućnost da sudjelujem u ovom razgovoru. Ovo nije samo prilika da iznesem stavove svoje vlade, već i da saslušam mišljenje ljudi iz Beograda, Srbije, na čije živote ovo o čemu govorimo izravno utječe.

Želio bih da u ovom razgovoru istaknem da sankcije predstavljaju kolektivnu reakciju, mogao bih da kažem osudu, međunarodne zajednice na događaje u bivšoj Jugoslaviji, za koje ta zajednica smatra odgovornom srpsku vladu. Namjera sankcija nije zauzimanje neprijateljskog stava prema srpskom narodu. Mi koji pratimo sankcije, shvatamo da one prouzrokuju veoma teške probleme.

Namjera sankcija bila je da najodgovorniji predstavnici srpske vlasti postanu svjesni cijene koju će platiti za politiku koju vode, odnosno da će ta cijena biti velika i da se o njoj mora povesti računa, da se mora uključiti u kalkulacije ne samo o tome što je u najboljem interesu srpske vlade, već i njenog programa.

G. Hurigan (voditelj emisije): Hvala. Da li biste nam i vi nešto rekli za početak.

G. Ngobi: Želio bih vam se zahvaliti na ovome što ste upravo rekli, kao i da nešto dodam, kako bih u potpunosti razjasnio da ja ne iznosim stavove svoje vlade već Ujedinjenih naroda, čiji sam službenik i u čijem

okviru između ostalog obavljam dužnost tajnika Komiteta za Jugoslaviju.

Naziv "Jugoslavija" je pogrešan, budući da danas ne postoji zemlja poznata pod tim imenom. Međutim, kada je Komitet osnovan bivša Jugoslavija je još uvijek bila cijela.

Također bih još želio da istaknem neke važne činjenice u vezi sa radom Komiteta. Komitet djeluje na osnovu tzv. "smjernica za rad". Jedan od ciljeva je i da se ubrza procedure prilikom odobravanja zahtjeva za izvoz lijekova, hrane i drugih vidova humanitarne pomoći za Srbiju i Crnu Goru.

U pogledu izvoza hrane i lijekova Komitet je usvojio skraćenu proceduru. Na osnovu toga, članovi Komiteta se jednostavno obavještavaju da je primljen zahtjev neke vlade za izvoz određenih proizvoda u Srbiju i Crnu Goru. Ukoliko nitko ne iznese primjedbe ili izrazi sumnju zahtjev se brzo rješava u korist podnosioca.

Drugo je što javnost ne razumije na koji način Komitet usvaja odluke. Komitet sve svoje odluke donosi koncenzusom svih 15 članova.

G. Hurigan: Hvala, uključimo se sada u Beograd i započnimo razgovor sa našim ta mošnjim gostima.

TV Politika: Želio bih da postavim jedno pitanje u vezi sa onim što je g. Fuert rekao o postupcima srpskog i crnogorskog rukovodstva. Mislite li da sankcije i mjere koje poduzimaju Ujedinjeni narodi mogu da potpomognu razvoj demokracije u ovakvoj situaciji?

G. Fuert: Ne, ali to i nije njihov cilj. Demokraciju može stvoriti samo narod u Republici Srbiji. To je njegov politički i povijesni zadatak.

Cilj sankcija je veoma ograničen - plaćanje cijene za ono što ostatak svijeta smatra činom agresije, a sankcije su, po meni, u tom smislu uspješne.

Pitanje: Ja sam predsjednik Srpskog lekarskog društva, bivši Fullbrightov stipendista.

Poslali smo vam zaključke prvog vanrednog Kongresa srpskih liječnika održanog u Beogradu od 27. do 30. lipnja ove godine. Što mislite o onome što smo u tim zaključcima iznijeli, posebno u vezi sa zdravstvenom zaštitom žena, naročito trudnica, studenata, starih?

Mogu da vam iznesem neke podatke.

Već su zabilježene posljedice slabe ishrane. Trideset posto stanovništva se hrani ispod fiziološkog minimuma, a 50% stanovništva ne konzumira proteinsku hranu.

G. Fuert: Dugo sam se pripremao za ovaj sastanak, odnosno razmatrao baš to pitanje. Ja na njega ne gledam kao na birokratsko, već kao na moralno pitanje i veoma ozbiljno ga shvatam.

Prije svega, kao što smo upravo čuli od mog kolege iz New Yorka, rezolucija o sankcijama izričito dozvoljava uvoz lijekova i hrane u Srbiju i Crnu Goru, i mada izuzimanje od sankcija zahtijeva određenu proceduru, određene korake, on ipak funkcionira. Problem stoga ne leži u sankcijama i njihovom svakodnevnom sprovođenju.

Moglo bi se reći da se suština problema i u ovom pogledu djelomično nalazi u politici srpskih vlasti. Jedna od posljednjih cifara koje sam vidio pokazuje da 75% budžeta koji se sada razmatra treba da bude usmjereno na srpsku vojsku. Meni to kazuje da vlada posjeduje novac, ali da je donesena politička odluka da se ta sredstva umjesto na potrebe stanovništva usmjere na potrebe vojnog establišmenta.

TV Srbija: Koliko sam shvatio i vi ste roditelj, i sigurno shvatate osjećaje drugih roditelja.

Da li sa moralne točke gledišta odobravate to što zbog ogromnih problema u dobitanju spoljnje pomoći djeca u srpskim bolnicama, ili u srpskom dijelu Bosne, mogu da umru zbog sankcija ili nekih drugih političkih razloga. Kao čovjek i kao roditelj, da li smatrate da da je to prihvatljivo?

G. Fuert: I kao čovjek i kao roditelj, teško se mirim sa smrću bilo kojeg djeteta. Ipak moram ponovo da istaknem da po našem mišljenju vaša vlada ima sredstva kojima bi se, bez ikakvog problema međunarodne zajednice, taj problem mogao riješiti, ali ona odbija da to učini. To je suština problema.

Lijepo je što apelujete na savjest međunarodne zajednice. Mi smo dužni da to saslušamo. Međutim, mislim da bi trebalo da apelujete i na savjest vaše sopstvene vlade u vezi sa usmjeravanjem sredstava, odnosno da joj postavite pitanje zašto je dozvolila da problem o kome je riječ dobije ovolike razmjere.

Na posljednjoj sjednici Skupštine općine Subotica

USVOJEN NOVI STATUT

Subotica - Posljednja sjednica Skupštine općine Subotica, održana 4. studenoga, završena je jednoglasnim usvajanjem Prijedloga oko izmjene novog općinskog statuta. Odbornici VMDK, DSHV i NSS, njih 37, jednoglasno su podržali, kako se pokazalo, diskutabilne odrednice Prijedloga, a koje se tiču promjene dana grada i službenih jezika u općini.

Rad skupštine tekao je uobičajeno sve do trenutka kada je na dnevni red dospjela rasprava oko usvajanja izmjene Statuta Skupštine općina Subotica. U mnoštvu prijedloga oko izmjene statuta, oporbenim odbornicima u skupštini, članovima SPS, SRS, BŠS i GPS, zasmetali su prijedlozi da 10. listopada više ne bude dan grada, nego da to bude 1. rujna, dan kada je Subotica još davne 1779. dobila status "slobodnoga kraljevskog grada", te prijedlog po kojemu će se pored mađarskog i srpskog, na teritoriju općine Subotica u službenoj upotrebi koristiti i hrvatski jezik. Ova dva prijedloga bili su povod burnim raspravama, prije svega odbornika iz redova SPS i SRS koji su, iako čine manjinu u skupštini, čestim izlaskom za govornicu, kako se pokazalo, odugovlačili s odlukom oko glasanja o promjeni statuta općine, iako je bilo očito da će do nje doći.

Duško Stipanović, predsjednik odborničke grupe SPS, je često koristio svoje pravo na diskusiju ili repliku pozivajući odbornike, prije svega one iz redova VMDK, "na razum", jer su, po mišljenju Stipanovića pomenuti prijedlozi "protuustavni", te da će ih i tako "viša instanca" proglasiti ništavnim. Slične

poruke s govornice mogle su se čuti, u blažim ili oštrijim tonovima, i od strane ostalih odbornika koji čine oporbu u lokalnoj skupštini. Kao "potvrdu" da je ono o čemu se kasnije glasalo protuzakonito naveli su i primjer loše uspjele javne rasprave za koju su bili organizirani zborovi građana po mjesnim zajednicama, a u kojima je odaziv građana bio jedva preko 1.000, a da dobar dio njih nije bio za usvajanje Prijedloga i da taj broj čini tek 1% građana Subotice.

Članovi odborničke većine u skupštini

Većinski odbornici, prije svega oni iz redova VMDK, također su koristili svoje pravo izlaska za govornicu i tako obrazlagali ono za čega se zalažu. Tako su tezu da zbor građana na javnoj raspravi "nije prihvatio" skupštinsku inicijativu branili činjenicom da zbor građana nije zakonodavna institucija, tj. da on ne može donositi zakonske odluke. Zanimljivo je bilo izlaganje gospodina Józsefa Miskolcija (Jožefa Miškolcija) koji je izrazio spremnost sufinansiranja projekta, a koji će i praktički provoditi u djelo toliko spominjana priznata prava nacionalnim manjinama. On je, kao i mnogi odbornici, istaknuo da ova dva prijedloga ne

oduzimaju ništa nikome, a da neki njime dobijaju. Odbornici VMDK, DSHV i NSS, kao većina u skupštini, na kraju su sve rjeđe izlazili za govornicu i čekali da do glasanja ipak dođe. I posljednji pokušaji oporbenih odbornika "dozvati razumu" većinske, nije uspio. Tako je rad skupštine nastavljen bez socijalista, radikala, Bunjevaca i Šokaca, te "golubova" pošto su napustili salu odbijajući u "učestvovati u protivzakonitom

izglasavanju".

Sjednica je nastavljena tako što je većina od 37 odbornika jednoglasno usvojila inicijativu oko izmjene Statuta općine, te je tako od sada 1. rujna dan grada, a hrvatski je i zvanično, pored mađarskog i srpskog, u zvaničnoj upotrebi u subotičkoj općini. Oporbeni odbornici nisu saslušali niti gospodina Imre Kerna, predsjednika IO SO Subotica koji je govorio o tome dokle se stiglo s jesenskim poljoprivrednim radovima, niti o stanju oko grijanja u gradu, iako su oni predložili izmjenu dnevnog reda i uvrštenje pomenutih točaka u nj.

Što reći na kraju? Činjenica je da su sadašnji

odbornici napravili veliku promjenu u Statutu. Dosadašnji dan grada zamijenjen je drugim, a hrvatski je nakon dugo vremena ponovno u službenoj upotrebi. Sigurno je da je ovo veliki uspjeh odbornika DSHV, ali je isto tako sigurno da je on stigao uz veliko razumijevanje kolega iz redova VMDK i NSS koji su podržali prijedlog DSHV i time omogućili i njegovu praktičnu provedbu. Neiskreno zvuče riječi pojedinih oporbenih odbornika kako oni "nemaju ništa protiv Hrvata i hrvatskog jezika", ali da to ne može biti tema sve do tada dok to ustavom ne bude regulirano, osobito ako se zna da neki od njih pripadaju vladajućoj partiji u republici, ali isto tako da žive ovdje kao susjedi s onima kojima su (i) osnovna nacionalna prava uskraćena. Žalosno je i to što sjednice općinske skupštine u blagoj formi liče na one iz republičke, i što se između manjinskog i većinskog tabora stvara antagonizam koji na kraju dovodi do prijekida komunikacija kada je riječ o pitanjima za koje protivstavljenе strane drže da su važna. Vjerojatno da se sve na ovome neće završiti, a ne bi bilo začuđujuće da se ostvari ono na što su odbornici SPS-a ukazivali, tj. da se "voljom više instance", odlukom republičkog Višeg suda, poništi ono što je većina subotičkih odbornika izglasala. Ako im se predviđanja ne bi ostvarila, bio bi to prvi korak ka principu supsidijarnosti, principu "što možeš lokalno - ne rješavaj globalno", za koje se većinske stranke u subotičkoj skupštini zalažu.

Zlatko Romić

Održana sjednica Vijeća DSHV**NA IZBORE U
KOALICIJI**

Subotica - U subotu 13. studenog u Subotici održana je sjednica Vijeća sa jedinom točkom dnevnog reda: izbori. Nakon dvosatne rasprave donijet je zaključak da se na izbore izlazi u koaliciji sa VMDK i NSS uz određene uvjete, a to su ravnopravnost u tretmanu kao i podupiranje našeg stranačkog programa od koalicionog partnera. Za sada se planira izići u tri izborne jedinice: Zrenjanin, Novi Sad i Beograd.

I. P.

KOALICIONI DOGOVORI U TOKU

U nedjelju 14. studenoga počela je prva runda pregovora sa koalicionim partnerima, te se očekuje da će se za tjedan dana najkasnije znati sa kim će u koaliciji DSHV na izbore. Koaliciju sa drugim strankama DSHV prihvata samo kao ravnopravan partner, ali također je veoma važno da koalicioni partneri prihvate i podrže osnovni program DSHV. Najizglednija koalicija je sa dvije stranke sa kojima smo i posljednji put išli na izbore, dođe na općinskoj i pokrajinskoj razini (većinski sistem), obzirom da se ovog puta radi samo o izborima za Republičku skupštinu i da se radi o velikim izbornim jedinicama, te o proporcionalnom sistemu nije isključeno da do sporazuma o koaliciji na tim razinama i ne dođe.

I. P.

Održana godišnja skupština subotičke podružnice DSHV**NOVI PREDSJEDNIK I RUKOVODSTVO**

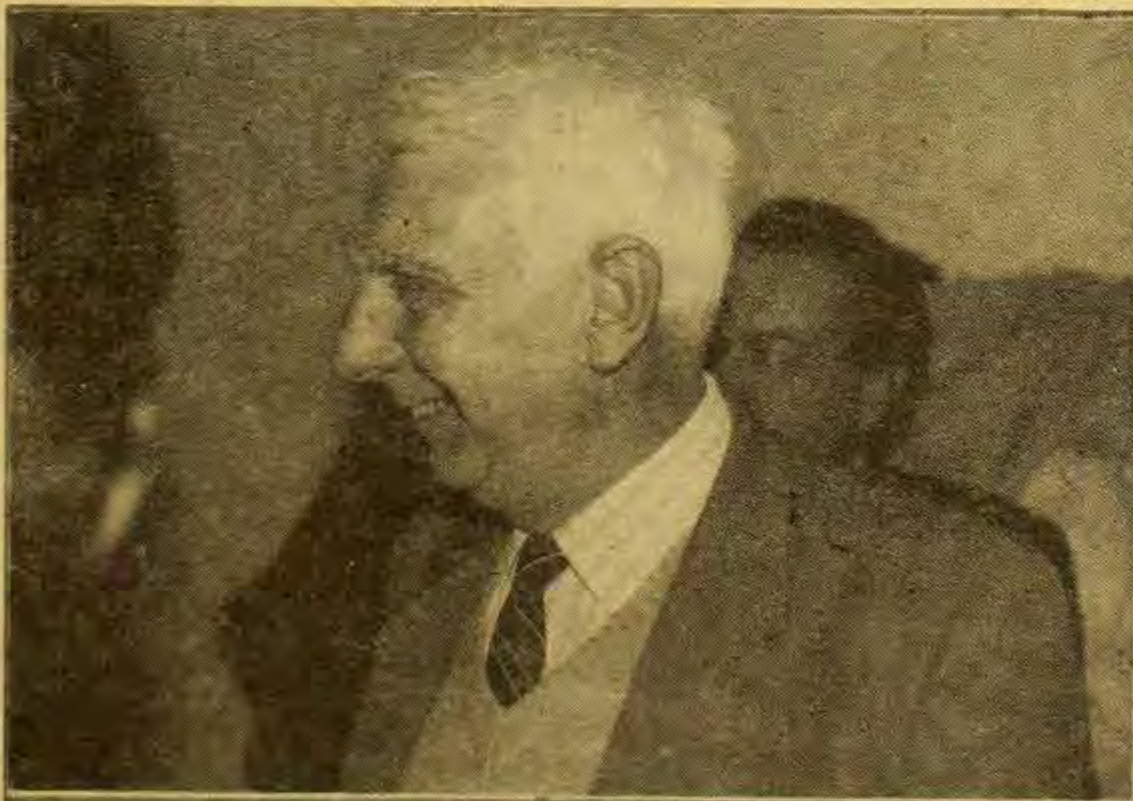
Subotica - Gospodin Antun Skenderović, diplomirani inženjer agronomije, novi je predsjednik subotičke podružnice DSHV. To je aklamacijom usvojeno na godišnjoj skupštini ove podružnice, održanoj 7. studenoga u velikoj sali "Bunjevačkog kola".

Na skupštini, kojoj je prisustvovalo preko 200 članova, uzvanika i simpatizera stranke, usvojen je dnevni red u kojemu je najvažnija točka bila biranje predsjednika i članova Predsjedništva subotičkog odbora stranke. Nakon usvajanja dnevnog reda uslijedili su pozdravni govori i diskusije. Čelnici

DSHV su govorili o rezultatima rada stranke u zemlji i inozemstvu od osnutka do danas, o predstojećim izborima i o stanju u općini.

Predsjednik DSHV mr. Bela Tonković je još jednom naglasio da je iz

Vojvodine u posljednje dvije godine otišlo ili protjerano oko 35.000 Hrvata, a da se tek sada zločinci otkrivaju. Sve ove slučajeve DSHV je prijavio "Helsinki watchu", "Amnesty interna-

tionalu", Komisiji Mazowieckoga, te Komisiji za ratne zločine. Gospodin Tonković je također kao veliki uspjeh DSHV istaknuo prijem stranke u FUEV i u Europsku demokratsku uniju, kao i činjenicu da će se u drugoj polovici studenoga u Ujedinjenim na-

rodima razgovarati o povredama ljudskih prava u Srbiji i Crnoj Gori, gdje će i pitanja hrvatske nacionalne manjine doći na red. O stanju u općini govorila je gospođa Stanka Kujundžić, dopredsjednica grada i stranke, koja je nagovijestila otvaranje narodnih kuhinja, u Subotici, što je po njezinom (i ne samo njezinom) mišljenju žalosna činjenica, ali da je to i nužan korak kako bi se zaštitili najugroženiji slojevi društva u općini, prije svih umirovljenici.

Na kraju rada godišnje skupštine subotičke podružnice tajnim su glasanjem za članove Predsjedništva izabrani Milka Filipović, Lazo Vojnić Hajduk, Alojzije Stantić, Milivoj Prčić, Tomislav Žigmanov, Branko Jević i Geza Romić.

(z.f.)

R E P O R T A Ž A

Održan međunarodni seminar katoličkih novinara**ODGOVORNOST NOVINARA U RATU**

U organizaciji Hrvatskog društva katoličkih novinara (HDKN), Međunarodne mreže mladih novinara (INIJ), te organizacija mladih novinara Svjetskog saveza katoličkog tiska (UCIP), u Zagrebu je od 21. do 24. listopada održan seminar pod nazivom "Odgovornost novinara u ratu". Seminar je bio održan kod isusovaca na Fratrovcu, a sudjelovalo je više od trideset uzvanika iz Čilea, Perua, Meksika, Francuske, Švicarske, Nizozemske, Njemačke, Austrije, Češke, Slovačke, Litve, Slovenije, Mađarske, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Kosova, Vojvodine...

Različiti pogledi

Tijekom prva dva dana katolički novinari su čitali referate, održali predavanja, diskutirali o njima, te u radnim grupama predlagali kako poboljšati suradnju i povezanost svojih novinara diljem svijeta. Službeni jezici na seminaru bili su njemački, francuski i hrvatski, a sudionicima su na raspolaganju stajali simultani prevodioci za postavljanje pitanja, diskusije ili referate. Već prvoga dana došlo je do konfrontacije stavova katoličkih novinara iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine s novinarima mahom iz Zapadne Europe. U pitanju je bila objektivnost prilikom izvješćivanja u ratnim uvjetima. Novinari iz Zapadne Europe su ukazivali na nedostatak samokritičnosti domaćih novinara, kao i to da se na Zapadu sve češće izjednačuje krivnja svih strana u sukobu na teritoriju bivše Jugoslavije jer je u pitanju rat za teritorije, te o tezi o "zavjeri svih protiv Hrvatske" koja se ovdje sve češće čuje. Domaćini su, pak, zamjerali stranim novinarima na

čestom neobjektivnom prikazu ratne situacije u Hrvatskoj, navodeći primjere iz stranih medija gdje se u reportažama konzultira samo jedna strana prigodom pojedinih priloga i podsjećajući ih na to koja je strana agresor, a koja žrtva u ovome ratu.

Na sreću, početni "incident" je prevaziđen, te su sudionici seminara nastavili s radom, tražeći

seminaru je također ukazano na poguban utjecaj sredstava masovne komunikacije koji su u moderno vrijeme snažan faktor na formiranje svijesti kod ljudi, kao i na njihovu odgovornost za potpirivanje i širenje mržnje i sukoba. Naglašeno je da, osobito kod sukobljenih strana, postoji uobičajeni vokabular koji je u interesu dnevne politike i manipulacije dotle, da se često

Na "molitvi za mir" u franjevačkoj crkvi na Kaptolu

konstruktivnija rješenja oko pojedinih problema. Bilo je riječi o etičkoj i profesionalnoj obavezi novinara, napose katoličkih, u izvješćivanju u ratnim uvjetima, te o očuvanja dostojanstva i savjesti, a tu bi upravo oni morali biti predvodnici. Naglašeno je da se katolički novinari ne smiju naviknuti na rat, da pisanje treba služiti miru kako bi današnji neprijatelji sutra postali ljudi s kojima ćemo živjeti, te da upravo katolički novinari ne smiju ostati neutralni, već se odlučno staviti na stranu pravde, istine i žrtve. Na

postavlja pitanje vjerodostojnosti informacije i da bi upravo mediji mogli i trebali svojim djelovanjem utjecati na smirivanje tenzija i povratak razumu. Kao problem, navedena je i kakvoća prihvata informacija kod katoličkih medija iz Hrvatske, ali i nedostatna organiziranost i produktivnost hrvatskih katoličkih izvora informacija.

Na kraju ovog dijela seminara, zaključeno je da postoji razlika u gledištima i stajalištima među novinarima, ovisno o tome iz

R E P O R T A Ž A

kojega se kuta (i odakle) problem promatra, te da ni među katoličkim novinarima ne postoji potpuno jedinstvo koje bi omogućilo zajednički međunarodni nastup na nekom širem skupu. Međutim, jednodušno je istaknuta potreba i želja da se s ovakvim radom nastavi i ubuduće, jer to može biti na korist svima. Na kraju drugoga dana sudionici seminara prisustvovali su molitvi za mir u franjevačkoj crkvi na Kaptolu.

Slike koje bude savjest

Trećega dana bio je organiziran izlet u Karlovac. Novinari su bili ugošćeni u franjevačkom samostanu, u centru grada, čiji je krov nedavno pogoden i teško oštećen sa srpskih položaja koji se nalaze na svega 4-5 kilometara od centra. U cijelom gradu se vide tragovi borbi. Izbušene rupe od metaka na zidovima kuća svjedoci su puškaranja, a preko puta franjevačkog samostana nalazi se porušena pravoslavna crkva čiji je toranj nedavno pao i za koju domaćini tvrde da ju je uništilo zrakoplovstvo bivše JNA prilikom bombardiranja grada. Nedaleko centra nalazi se izbjeglički kamp onih (mahom Hrvata) čije su kuće porušene. Žive u barakama i dijele sličnu sudbinu kao i deseci tisuća drugih raseljenih i protjeranih iz svojih domova u svim krajevima Europe. Organizatori seminara odveli su novinare u naselje, tako da su se na licu mjesta mogli uvjeriti o uvjetima u kojima izbjeglice žive i u razgovoru s njima

otkriti različite puteve ljudske tragedije. Bio je to dobar test za sve one čija se savjest tijekom vremena počela uspavljivati i prihvatati ljudsku patnju kao normalnu pojavu. Cijeli jedan dio grada je razrušen u tolikoj mjeri da u njemu ne živi više niti jedan stanovnik, a na samo nekoliko stotina metara od posljednjih

međunarodnog skupa. Mnogi od uzvanika, svećenici, sudjelovali su u služenju svečane mise. Bila je to rijetka prilika vidjeti svećenike svih boja kože, čuti čitanje propovijedi na mnogim jezicima, ali jedinstvenih u vjeri. Nakon održane svete mise organiziran je prijem kod kardinala Franje Kuharića. Kardinal je, obraćajući se novinarima, istaknuo kako Crkva u Hrvata pripada krugu kulture Zapadne Europe, ali da tu svoju pripadnost nikada nije smatrala isključivom, jer ne želi konflikte, nego razumijevanje i poštivanje. I kardinal Kuharić pozvao je katoličke novinare da svoje pisanje usmjere prema miru i službi Evandjelja; da se piše o istini, i da se na temelju nje spoznaju odnosi, a da se na temelju pravde donose sudovi. Nakon održane pozdravne riječi priređen je skromni koktel, a prisutni su novinari imali priliku zabilježiti razgovor s kardinalom, što su neki i iskoristili.

Iz tridesetak zemalja: svećenici na misi u katedrali

perifernih kuća nalaze se položaji suprotne zaraćene strane. Pod snažnim dojmovima slika porušenih kuća i uplakanih i unesrećenih lica, novinari su se vratili put Zagreba.

Misom u zagrebačkoj katedrali koju je služio zagrebački nadbiskup kardinal Franjo Kuharić počeo je četvrti i posljednji dan ovoga

prije nade rješenje za jedinstven nastup katoličkih novinara, a samim tim i prilika za ponovni skup na drugom mjestu i seminarom na kojemu neće biti samo novinari ove kršćanske zajednice.

Seminar "Odgovornost novinara u ratu" prijemom kod kardinala je završen, a ostaje želja da se što

Zlatko Romić

Hajduci u politici**Piše: Vojislav Sekelj**

IDENTITET VRAĆEN DEKRETOM

- **Instrument tipa toplomjer, voltmetar, barometar i sl. da se izmjeri kako se pojedina nacija osjeća, na sreću, još nitko nije izmislio**
- **Narodno vijeće 29. listopada 1918. odlučuje da Bačka, Baranja i Banat uđu u sastav jugoslavenske države, s punom autonomijom**
- **Narod bez kruha, nacija bez mesa, te pleme bez lijekova kao da se opredijelio za ekspresni povratak u prvobitnu zajednicu**

Prije izvjesnog vremena prijatelj mi je skrenuo pozornost na interview novosadskog "Dnevnika" od 2. listopada 1993. voden s predsjednikom BŠS, izvjesnim gospodinom Miroslavom Vojnić Hajdukom (u tekstu dalje: MVH). Tekst nije komentirao, tek se slatko nasmijao, dodavši "glupost". U prvi mah ostao sam ravnodušan, a onda me nešto zaintrigiralo. Naime, nisam mogao povjerovati konstataciji da je tekst "glup". Je li moguće danas, uopće, nakon svega govoriti ili pisati glupo? - zapitao sam se. Ta, naša je svijest toliko revolucionirala, tj. evoluirala i uspjela glupost po prvi puta u ljudskoj povijesti - tu vječnu i univerzalnu kategoriju na ovim prostorima - ukinuti. Zamolio sam ga da mi dostavi interview MVH. Bio je osupnut kada sam pripomenuo da želim o njemu pisati. "Čemu, a i zašto baviti se trivijalnostima?" "Griješiš. Nije u pitanju trivijalnost, u pitanju je bit" - odgovorih. Istina, taj smušeni tekst ničim ne provocira, ali iritira, i u njegovoj osnovi je korijen našeg sramotskog posrtanja. Ti, takvi i njemu slični političari i tekstovi ovladali su našom političkom scenom. Na žalost, i životima, jer se osjećam poput dresirane političke životinje. Jedini njihov relevantan politički stav jest: pljuvanje po drugima. Sve je ovdje u ime istine, ponosa i dostojanstva i počelo trivijalno, glupo i naivno, a kada smo shvatili što nam se dogodilo, i događa i što će nam se tek dogoditi, oni su nas već dobro osedlali. Ovim ne želim reći da smo konji. Ne treba vrijeđati. Nije životinja kriva što cijeloga života tegli.

Bezazleno je slegnuo ramenima i dodao "piši".

Nacija - što je to?

Pišem. Prije svega, tekst nije glup za sebe, već po sebi, i intoniran je na fonu današnjeg sveukupnog našeg političkog govora u stilu "jesam ti rekao da sam ti kazao!" Gospodin MVH niti je trepnuo, niti nogom lupio dok se poput malog Đokice razbacivao rijetkom stolicom po svemu i svačemu. Velika prednost MVH je u tome što ne vlada niti pojmovima, niti činjenicama, niti terminima o kojima govori, te neopterećen tim tricama slobodno lupa po demokracija i demokracižno po slobodi. A sve opravdava tezom da u Jugoslaviji vlada građanska opcija. Pa da malo rastrančiramo taj tekstuljak od intervljuka.

Sam naslov "Identitet vraćen posle pet decenija" je nonsens par excellence, i govori dovoljno o političkom kapacitetu MVH. Ni plemenu, ni narodu identitet se ne može vratiti nikakvim dekretima ni građanskim opcijama, a još manje obećanim šiframa. Treba to MVH upamtiti. Zbog sebe, a i zbog naroda kojemu pripada. Za integritet se treba boriti punom sviješću o sebi. Početna tvrdnja da je BŠS političkom životu Subotice dala najviše "svojim opredeljenjem i partijskim načelima koji se bitno razlikuju od načela ostalog katoličkog življa" je glupost na 18. potenciju prije denominacije. Etimološko značenje riječi "katoličko" u kontekstu političkog teksta MVH-u je očito nepoznato. Olakotna okolnost u nepoznavanju tog termina

krije se u njegovom približavanju Šešeljevim radikalima i njihovim očito građanskim opcijama širenja jedinstva u jedinstvu putem zardane žlice. No, on će to svojim članovima stranke objasniti. Idemo dalje. Ovo još može biti i zabavno. O vraćenom identitetu MVH upreda jednu misao ovako: "Osnivanju stranke Bunjevaca i Šokaca i njenom višestrukome uvećanju najviše je doprinelo buđenje nacionalne svesti", pa dodaje kako su Bunjevci najmanje slavensko pleme "čiji su ljudi vekovima bili samo Bunjevci." A što je sa Šokcima? Oni su još manji. Možda još, po MVH-u, nisu ni pleme? Da bi malo dalje ustvrdio: "Mi nismo nacija, već narod." Jedino što se razumno iz ove papazjanije može zaključiti je, da intervjuirani pojmovno ne razlikuje pleme od naroda, narod od nacije, naciju od šifre. Istine radi, i vjerojatno slučajno, čovjek se ovdje spotaknuo pa kaže: "Bunjevce su svojatali kako je kome odgovaralo, ne koristeći se pri tom podacima ni srpskih, ni hrvatskih naučnika, već arhivama u Beču i Budimpešti." Pa dobro MVH, ne treba biti hajduk u znanosti, ako ste to već u politici. Ako su se Bunjevci "vekovima" tu održali, i ako su svoj pravi preporod (isključimo li period na čijem ste Vi čelu), dopadalo se to nekome ili ne, doživjeli upravo pod Austro-Ugarskom, onda se valjda i po nekom zakonu bitisanja, trajanja i traganja za vlastitim identitetom njihovi relevantni podaci o njima nalaze pohranjeni u arhivama Beča i Budimpešte, a ne u nekim znanstvenim radovima srpske ili hrvatske provenijencije kojima arivska grada za pisanje povijesti nije

O S V R T I

bitna. Vaše pozivanje na biskupa Ivana Antunovića je skroz deplasirano, da ne kažem blesavo. Uostalom, podsjetimo se: Antunović nije bio biskup, nego samo imenovan od Beča za biskupa, ali ne i posvećen od Rima. Ali, narod ga je ipak zvao biskupom. Vi kažete: "Najbolji uvid u te podatke je imao biskup Ivan Antunović." Ostaje nejasno u koje podatke je Antunović imao uvida? U one pisane od strane srpskih i hrvatskih znanstvenika, ili podatke arhivirane u Beču i Budimpešti? Koliko mi je poznato Ivan Antunović nije čitao "naučnika" formata, recimo, jednog Albe M. Kuntića.

Već na početku izigrani

Još je jedan biser kojega treba izvući, te da zasija u punome svjetlu. Tvrdite da je kod nacionalnog opredjeljenja "najvažnije kako se pojedina nacija oseća" i da su "vera i nacija dva integralna i totalna nezavisna pojma jedan od drugog". Ta idite molim Vas. Instrument tipa toplomjer, voltmetar, barometar i sl. da se izmjeri kako se pojedina nacija osjeća, na sreću, još nitko nije izmislio. A drugu tvrdnju neka shvati tko može. Ja ne mogu. Ako je nešto integralno, onda istodobno ne može biti i totalno odvojeno. Integralno, po Kljajiću ("Zora", Zagreb, 1968), je: "sastavni, osnovni, potpun, cjelokupan, cjelovit, čvrsto povezan", a u izdanju od 1990. dodato: "neodvojiv, neodjeljiv". Na žalost "Vujaklija" mi nije pri ruci. No, znam, reći ćete: eto opet nam poturaju Beč, Budimpeštu, Rim. Ponovo nas svojataju. Indikativno je ako se ovako integralno, totalno barata s pojmovima, kako tek prolaze povijesne činjenice koje nisu utemeljene na dokumentima koje nisu oslonjene na arhivsku i drugu relevantnu građu?

Kao veliki znalac znanstvene literature govorite dalje: "Bunjevci su uvek bili patrioti, jugoslovenski opredeljeni, a to svoje opredeljenje smo potvrdili i 25. novembra 1918. na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu, kada je odlučeno da se Bačka, Baranja i Banat pripoje Kraljevini Srbiji." Kao prvo, točno je da su

Bunjevci bili jugoslavenski opredijeljeni, ali je točno i to da su na toj "Velikoj skupštini" i izigrani. Naime, izigrana je jugoslavenska ideja u osnovi. Pozivate se na župnika Blaška Rajića. Ponovno pogrešno. Blaško Rajić je član Narodnog vijeća koje u Zagrebu 29. listopada 1918. odlučuje da Bačka, Baranja i Banat uđu u sastav jugoslavenske države, s punom autonomijom, a ne u Kraljevinu Srbiju. Zatim, Blaško Rajić već 1911. ovdje, među prvima, govori i piše o nacionalnoj svijesti Bunjevaca i Šokaca kao Hrvatima. I upravo ovdje i prije stvaranja Jugoslavije počinje njen raspad, jer se nisu razlikovali pojmovi: narod i nacija. Ujedinjenje ide linijom da su Srbi, Hrvati i Slovenci jedan narod, što je točno. Ali, u tom jedinstvu leže razlike čije posljedice u najtragičnijoj formi osjećamo danas. Tih razlika u ono vrijeme možda je jedino svjestan

Svetozar Pribičević kada na sjednici Sabora govori: "Mi priznajemo da je velika nesreća, da je jedna velika narodna slabost što

Pronađen identitet po MVH

imamo ta tri imena... jer, kako će današnja generacija to pitanje inicirati, tako će se to pitanje u budućnosti riješiti." On govori o nacionalnoj, a ne o narodnoj komponenti ujedinjenja, ali je sam ideju ujedinjenja izdao, zalažući se ipak za Veliku Srbiju. Ali, to nije tema rasprave. Praktički, od momenta "prisajedinjenja" Kraljevini Srbiji Bunjevci bivaju obezglavljeni, a Vojvodina porobljena, a 10. točka poruke predsjednika Wilsona iznevjerena. Mada je ta poruka najviše doprinijela raspadu Austro-Ugarske. Bačka, Baranja i Banat "oslobodeni"

su zaslugom Wilsona, a ne snagom vojske.

Filozofija bijede

Izjavljujete dalje da "osećate ugroženost samo od DSHV i DZVM" i smatrate da "u Srbiji nacionalne manjine imaju pravo kao nigde u svetu", a "za dokaz dovoljno je samo pratiti našu štampu". Koještarija reda veličine okrugle kocke. Kako Vas i Vašu stranku to DSHV i DZVM ugrožavaju? Vjerojatno su oni omogućili da nam vaskoliki narod sanja kako da u Vojvodini kupi kilogram krumpira. Za mirovinu može kupiti cijeli kilogram mesa i to s kostima, prima "kupone za hleb", a cijela privreda stoji kao zaboravljeni vagon na sporednom kolosijeku neke male i izgubljene postaje. Dovoljno je valjda reći da ovdje zbilja nitko nije ugrožen, zahvaljujući politci SPS-a, politici koja svima omogućuje ekspresni povratak u prvobitnu zajednicu. Narod bez kruha i nacija bez mesa, te pleme bez lijekova kao da se za taj povratak opredijelio. Velite da nacionalne manjine imaju prava kao nigdje u svijetu, a pozivate se na "našu štampu". Morali biste to malo podrobnije objasniti, s obzirom da ogromna većina "našu štampu" i ne čita. Ne zbog narastajućeg analfabetizma, već iz prozaičnog razloga što nema novca kupiti je. Čudi i zabrinjava što se ne pozivate i na televiziju, recimo na "PTC". Ne možete Vi shvatiti neke stvari, jer mislite da ovdje vlada, caruje i iznad svega hara "građanska opcija". Vi i Vama slični uveli ste na ove prostore najgoru tiraniju i diktaturu demokracije, bez reda i pravila ponašanja, a punu pljuvanja.

Na kraju, nisam političar, niti povjesničar, ni filozof, mada mi filozofija gladi, smrzavanja, a napose filozofija bijede sve više biva pogled na svijet. Tek sam običan književnik, zagledan u bjelinu papira. Svjestan sam da kao pisac nisam u mogućnosti promijeniti svije(s)t. Konačno, nije mi to ni nakana. Pokušaj je ovo tek da se registrira jedan oblik petrificirane i sužene svijesti koji na ovim prostorima biva dominantan i poput korova, ne otrijeznimo li se na vrijeme, prekrit će nas. ■

Vojvodina - nekad i sad**Piše: Vladimir Horvat**

VELIKA NARODNA SKUPŠTINA U NOVOM SADU 25. XI. 1918.

Kao u "stara dobra komunistička" vremena, ove godine diljem Vojvodine prigodnim svečanostima bit će obilježena, namjesto onih iz "NOB-a", jedna nova obljetnica. Riječ je o "25. novembru" iz 1918., odnosno o "prisajedinjenju Vojvodine Kraljevini Srbiji". Današnji je režim u punoj mjeri nastavljač ranijeg načina obilježavanja raznoraznih datuma i po načinu na koji se to čini: bučno i apsolutno nekritički. A samo zbog siromaštva današnje proslave nisu onako "velike".

Oslobodioci čistih cijevi

Ukratko, ondašnji slijed događaja bio je ovakav. Od lipnja do kolovoza 1918. na Zapadnoj (francusko-flandrijskoj, te talijanskoj) bojišnici združene francuske, američke i britanske snage porazile su Austro-Ugarsku i Njemačku. Nakon toga, kada je praktički sve bilo riješeno, saveznička vojska (srpska i francuska vojska te jugoslavenski K und K dobrovoljci) polovicom rujna probijaju Balkansku, tj. Solunsku bojišnicu. Pored loše ekonomske situacije izazvane ratom, utjecaji ruskog boljševizma i nacionalnih pokreta slavenskih naroda Austro-Ugarsku su doveli u stanje anarhije. U Zagrebu se 29. listopada formira slaba i nestabilna Država Slovenaca, Hrvata i Srba koju čine Hrvatska, Slavonija, Dalmacija BiH i Južna Ugarska. Francuzi 13. studenoga određuju granicu primirja na negdašnjoj Balkanskoj bojišnici prema Ugarskoj, te srpska vojska, bez ispaljenog metka, "oslobađa" Južnu Ugarsku. Pored starih civilnih mađarskih organa, u Ugarskoj do granice primirja, pojavljuju se i ad hoc srpski narodni odbori. Njihov cilj je otcjepljenje od Austro-Ugarske političkim putem, svakako uz pomoć srpskih trupa na terenu. Za nekoliko

dana "organizovani su izbori" za Veliku narodnu skupštinu.

Ona je održana u Novom Sadu, 25. studenoga 1918. Sastojala se iz 757 "poslanika" čiji je nacionalni sastav bio ovakav: Srbi 578, Bunjevci 84, Slovaci 62, Rusini 21, Nijemci 6, Šokci 3, Hrvati 2 i 1 Mađar. Nije bilo nikakve rasprave, već su pročitana priopćenja koja su smatrana općeprihvaćenim. Najvažnija odluka ove "Skupštine" je otcjepljenje Baranje, Bačke i Banata od Ugarske u granicama koje povuče Antanta. Prvoga prosinca izvršeno je ujedinjenje Kraljevine Srbije, proširene Vojvodinom i Crnom Gorom s državom Slovenaca, Hrvata i Srba u novostvorenu Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca.

Jedna četvrtina u ime svih

Niz stvari je sporno u vezi s novo-komponiranom vojvodanskom godišnjicom. Pokušat ćemo iznijeti najvažnije:

1. Pitanje predstavljanja. Srbi su u to vrijeme činili oko 30% pučanstva Bačke i Banata, a oko 10% Baranje. Pitanje je kako 1/4 stanovnika može potpuno samostalno o sudbini preostalih 3/4? Napose kada je riječ o tome da srpska nacionalna zajednica, uz stajanje ostalih slavenskih etnika, potpuno nameće svoju volju ostalima. Isto tako, nikako nije jasno kako se u uvjetima vrlo slabog funkcioniranja države može govoriti o organiziranju izbora za nekoliko dana, i to još prije sedam desetljeća?! Najveći dio tih "poslanika" su činili glavni organizatori "Velike narodne skupštine" zajedno sa svojim obiteljima i prijateljima. Najzanimljivije je predsjedništvo Baranje. Osim jednog pravoslavnog svećenika (Mihalčića) nikoga drugoga iz ove mađarske županije nije bilo.

2. Pitanje teritorija. Odlučivano je o otcjepljivanju od države, a teritorij nije bio de-

finiran. Nesumnjivo je riječ o nastojanju za što većim teritorijem na račun susjeda, što je u funkciji širenja Lebensrauma. S ovim je povezan i problem predstavljanja, jer nije jasno s kojeg teritorija dolaze oni koji pretendiraju nekoga predstavljati.

3. S povijesne distance promatrano, sporan je i stav bačkih bunjevački Hrvata u vezi sa ovom nazovi skupštinom. Najprije, već je zamijećeno u povijesnoj znanosti, odnosno sjećanjima sudionika, da je srpska strana izigrala raniji dogovor s ostalim sudionicima, te samovoljno izmijenila akte koji su pročitani na "skupštini". Drugo, poznato je da iza ovih predstavnika nisu stajali svi Bunjevci, već je bio i ne mali broj onih koji su bili spremni na kompromis s Peštom. Treće, kontroverzna ličnost svećenika Blaška Rajića jest još uvijek povijesno nedovoljno istražena, a napose njegove osobne ambicije u svemu tome. U svakom slučaju, poznato je da je ubrzo uvidio da je bio izmanipuliran, te je potom došlo do bitne promjene njegovih političkih stanovišta.

4. Također je već primjećeno da je i nakon tih događaja iz 1918. došlo do njihovog krivotvorenja. Riječ je o činjenici da su neki od akata naknadno promijenjeni, a drugi, pak, jednostavno nestali, odnosno, vjerojatno uništeni. Zna se u kojoj funkciji.

5. Posljednje, i svakako ne najmanje važno, jest potpuno prešućivanje činjenice da "prisajedinjenje Kraljevini Srbiji" nije bilo samo sebi svrha, već je ono bilo dio procesa stvaranja Kraljevine SHS, odnosno da je ono izvršeno u toj funkciji. Sigurno je da, recimo, grupa oko Blaška Rajića ne bi olako prešutjela izigravanje dogovora sa srpskom stranom, te pristala na pripajanje Srbiji, da nije bilo više no izgledno stvaranje južnoslavenske države.

Da zaključimo. Činjenica je da organiziranje i izvođenje ove skupštine, odnosno svi događaji oko nje neodoljivo podsjećaju na ono čemu smo svjedoci posljednjih nekoliko godina: referendum, događanja naroda, manipuliranje informacijama itd. Riječ je o konstantnoj težnji jedne ideologije k svojim teritorijalnim ciljevima, pri čemu se ne preza od najbezočnijih laži u budućem maniru Volkischer Beobachtera.

U narednom broju: Vojvodina od XVIII. stoljeća do 1941.

U ovoj rubrici donosimo primjere raznih autonomija manjinskih zajednica u Europi

ZAŠTITA MANJINA

JUŽNI TIROL

U nastavku ovog malog feljtona o položaju manjinskih zajednica, "slučaj" Južnog Tirola zauzima istaknuto mjesto. Južni Tirol, ili provincija Bolzano (Bolcano), kako se danas zove, nalazi se na sjeveru Italije, na granici s Austrijom. Italija je tu provinciju dobila na kraju Prvog svjetskog rata, zajedno s provincijom Trento, kao nagradu za pristup silama pobjednicama. Međutim, dok je provincija Trento bila naseljena talijanskim življem, dotle je Južni Tirol, odvojen od Sjevernog Tirola planinskim lancem Brunner Pass, bio 85% naseljen Austrijancima.

Cijela je priča o pripajanju Južnog Tirola Italiji, ako u obzir uzmemo osnovne pretpostavke na kojima je mir zasnovan - pravo na samoodređenje i ponovno uspostavljanje državnih granica sukladno s nacionalnim. Nadalje, kao velika i pobjednička sila, Italija nije bila obvezatna potpisati manjinske ugovore garantirane od strane Lige naroda koji su regulirali odnos prema manjinama. Ovo ima opravdanje u činjenici da se Italija željela obraniti od militantnog pangermanizma. Tijekom godina, njemačka se manjina pomirila s činjenicom da živi u Italiji, ali je istodobno tražila određeni stupanj autonomije. Odmah nakon završetka rata neke su talijanske vlade bile spremne priznati pravo Južnog Tirola i Tirolaca na održavanje i razvijanje svoje kulture, ali je to trajalo samo do Mussolinijevog dolaska na vlast 1922., koji ne samo da je htio uništiti njemačka obilježja Južnog Tirola, nego i stanovništvo preobratiti u Talijane. Takav progon Južnotirolaca je nastavljen sve do početka Drugog svjetskog rata. Nekoliko godina prije početka Drugog svjetskog rata, talijanski je proglašen jedinim službenim jezikom, i bili su otpušteni svi službenici u javnim službama koji ga nisu dobro znali. Talijanizirana su osobna imena i prezimena, nazivi mjesta, a nastava u školama, kao i procesi na sudovima odvijali su se isključivo na talijanskom. Kulturni genocid u znatnoj je mjeri bio podržan i ekonomskim programom, smišljenim tako da znatno promijeni etničku sliku Južnog Tirola. Do 1934. to je

uglavnom bio poljodjelski kraj, s planinskim farmama i razvijenom proizvodnjom voća i povrća. Poljodjelstvom su se uglavnom bavili stanovnici koji su govorili njemački, dok su Talijani vodili administraciju. Idealan način za naseljavanje Talijana pronađen je u industrijalizaciji. Odlučeno je da se sagrađi industrijska zona u provinciji Bolzano. Kako Tirolci nisu bili školovani za to, niti su u tome željeli sudjelovati, naseljeno je mnogo radnika Talijana. Početkom Drugog svjetskog rata 25% stanovništva bilo je talijanskog podrijetla. Ovakav razvoj događaja imao je dvostruki efekt za zajednicu. Prvo: uništenje njemačkih škola i potpuno protjerivanje Tirolaca iz javnih službi, što je uništilo cijelu jednu generaciju intelektualaca. Drugo: talijansko stanovništvo provincije, po karakteru administrativno i industrijsko, pronašlo je svoje centre u Bolzanu, Meranu i drugim manjim centrima koji su imali bolje uvjete stanovanja i obrazovanja, dok su Tirolci ostali na poljoprivrednom tlu. Etničke podjele između Nijemaca i Talijana su dopunjene i s podjelom na gradsko-industrijsko i seosko-poljodjelsko stanovništvo. Naravno, prosječni dohodak po glavi stanovnika bio je mnogo viši kod Talijana, nego kod Nijemaca.

Ugovor o zamjeni stanovništva, potpisan 1939., dao je Tirolcima-Nijemcima izbor između odlaska u Reich i napuštanja domovine, ili ostanka u njoj i prihvatanja gubitka etničkog identiteta pod uvjetima potpune asimilacije. Njihov izbor nije nimalo olakšan stalnim pritiscima da glasuju za Njemačku, a rezultat toga bio je da je 80% stanovništva glasovalo tako, ali je početak rata prekinuo taj proces. Oko 75.000 Nijemaca je napustilo Tirol, što je povećalo talijansku proporciju na 35%, iako se cca 1/3 njih nakon rata vratila. Isto tako, nakon završetka rata Tirolci su odlučili da nikada više neće dozvoliti Talijanima krojiti im budućnost, i vrlo su ozbiljno uzeli mogućnost ponovnog priključenja Južnog Tirola Austriji. Na njihovu nesreću, pobjedničke sile su odlučile ostaviti Južni Tirol u sastavu Italije. Ponovno su postojali jaki razlozi za to. Prvo, Južni Tirol ponovno je dat Italiji kao nagrada za priključenje silama pobjednicama, dok su joj, s druge strane, oduzele kolonije kao kaznu za ulazak u rat na strani

Hitlera. Drugi razlog je bila nesigurna sudbina Austrije koja je tada bila pod okupacijom četiri sile pobjednice. Kao rezultat iskustava s tim područjem, tijekom Pariške mirovne konferencije 1946., ministri vanjskih poslova Italije i Austrije Alcide de Gasperi (Alcide de Gasperi) i Karl Gruber su sklopili sporazum koji je predviđao potpunu jednakost Nijemaca iz Južnog Tirola i Talijana, kao i specijalne odredbe za zaštitu njihovog etničkog karaktera, te kulturnog i ekonomskog razvoja. Kao dodatak, stanovništvu tog područja garantirano je pravo na autonomne zakonodavne i izvršne vlasti, koja se mogla izvršavati uz suglasnost lokalnog njemačkog stanovništva. Ovaj sporazum je prihvaćen i u Južnom Tirolu i u Austriji s razočaranjem, jer on nije značio ponovno ujedinjenje s Austrijom. S druge strane, Talijani su se bojali da bilo kakve špekulacije s Južnim Tirolom mogu imati utjecaja na njihovu sudbinu. Rezultat je bila maksimalna redukcija odredbi sporazuma i minimalna konzultacija s Južnotirolcima u pogledu njihove provedbe. Bilo je jasno, nakon potpunog potiskivanja južnotirolskog identiteta, njemačkog jezika i karaktera regije da je ekonomski, kulturni i socijalni razvoj pokrajine potpuno u talijanskim rukama. Način na koji je omogućena takva politika je, naizgled, bio vrlo demokratski. Južni Tirol je zajedno s provincijom Trento sačinjavao Trentino-Alto Adige (Trentino-Alto Adige: talijanski naziv za Južni Tirol). Bila je to regija koja je posjedovala ne samo više ovlasti, nego i najvažnije ovlasti u oblasti poljodjelstva, turizma i industrijskog razvoja. Ali, kako je provincija Trento imala brojnije stanovništvo nego Bolzano (Talijani su činili 99% većinu u odnosu na 33% u Bolzanu), regionalna skupština je imala 2/3 talijansku većinu. Također, Italija nije bila federalna, nego centralizirana država, s ovlaštenjima podijeljenim po regijama, ali je vladin pristanak bio potreban za stupanje na snagu bilo kojeg regionalnog zakonodavnog ili izvršnog akta.

Nastavit će se

INTERVIEW

Protojerej, otac Jovan Nikolić iz Zagreba prenosi što mu vjernici kažu

OSTAVILI NAS POLITIČARI I POPOVI

Otac Jovan Nikolić živi danas na Trešnjevci u Zagrebu kao umirovljeni svećenik, ali je silom (ne)prilika veoma aktivan. Ovaj sedamdesetogodišnji svećenik bio bi to svakako i da su vremena mirnija i normalnija. Ovoj tezi u prilog idu njegova angažiranost danas u raznim mirovnjачkim pokretima, ili pokretima za očuvanje ljudskih prava. Osnivač je pravoslavne crkve u Berlinu, dugogodišnji je funkcionar pravoslavnih crkava, član je Svjetske konferencije religije za mir sa ekspozitumom u Zagrebu, član je Hrvatskoga odbora za ljudska prava, Hrvatske lige za mir, suradnik Kršćanske informativne službe, autoritet među među svojim vjernicima, prijatelj s mnogim franjevcima i katoličkim svećenicima, kao i s ostalim ljudima dobre volje, kako voli reći. Rođen je u Beogradu, ali je mladost proveo u Kovinu. Završio je filozofiju u Zagrebu i teologiju u Beogradu. Od početka je bio ekumenski angažiran i bio delegat Srpske pravoslavne crkve na IV. skupštini Svjetskog saveza crkava u Uppsali 1968. godine. Jednostavno, čovjek koji nije izgubio vjeru u ljude i ljudskost.

Glas ravnice: "Dugo ste ovdje, u Zagrebu. Jeste li tijekom vremena imali poteškoća i neprilika, s obzirom na službu koju vršite?"

Jovan Nikolić: "Poteškoća je bilo, kao i svugde. Najviše, nažalost, neposredno posle rata, kada su predstavnici nove vlasti na svaki način hteli da uguše ono što je u narodu vekovima bilo prisutno. I to su u većoj mjeri provodili nad katolicima, nego li nad pravoslavicima. Sve u svemu, većih neprilika nije bilo, a što se mene lično tiče, nastojao

sam uspostaviti mostove saradnje sa svima. Mogu reći da je to bilo uspešno. Ostali su imali naprilika samo zato što se nisu striktno držali jevandeoskog zakona, a često je bilo slučajeva da se bave i onim za šta nisu pozvani. Onaj ko je taj zakon slušao i držao se Jevandolja, taj je i ste kao ugled u narodu.

Glas ravnice: "Ako sam Vas dobro uspio shvatiti ono 'van evandeoskih zakona' je politika?"

Jovan Nikolić: "Da."

Glas ravnice: "Smatrate li da svećeno lice ne bi smjelo javno iznijeti vlastiti politički sud?"

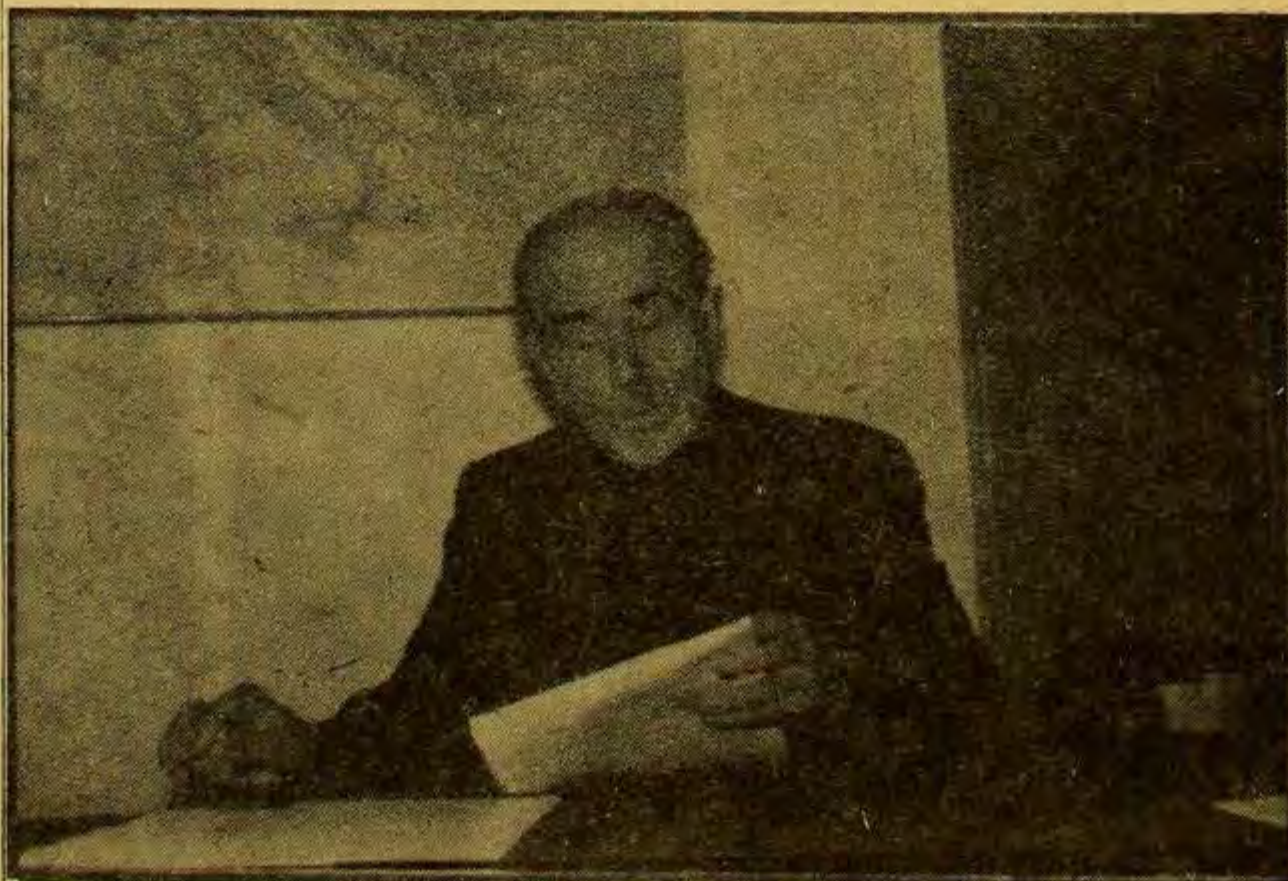
Jovan Nikolić: "Nema pravo u tom smislu da to bude politikanstvo. Sveštenik može pomoći u drugom smislu. Recimo na planu kulturne politike. Politikanstvo je uvek štetilo Crkvi. Naročito ako su takve aktivnosti uništavale dobre veze sa drugima. Naveo bih izjavu Njegove

ostanemo ljudi, možemo sa ljudima i da živimo.

Presedan u SPC

Glas ravnice: "Imate li možda podatke koliko je pravoslavnih svećenika ostalo i dalje na tlu Hrvatske?"

Jovan Nikolić: "U Zagrebačkoj eparhiji, ostalo je šest sveštenika, zajedno sa penzionisanim. U samom Zagrebu službu vrši prota Milenko Popović. U Pakračko-slavonskoj eparhiji takode je ostalo šest sveštenika, kao i u Gornjokarlovačkoj. U Dalmatinskoj eparhiji nije niko ostao, osim jednog penzionisanog sveštenika. U Zadru je ostao Jovan Javor, dok Split i Šibenik nemaju nijednog sveštenika. I hteo bih da dodam da su tri najuglednija manastira: Gomirje, Lepavina i Orahovica ostali sačuvani i vrše svoju funkciju. To kažem zbog toga što su pojedina sredstva informisan-

Otpisan od svojih: otac Jovan Nikolić

Svetosti patrijarha Pavla koji je nedavno rekao da je najveći srpski nacionalni interes da ostanemo ljudi, i da nema nijednog drugog interesa koji bi bio iznad ovog. Te reči sažimaju i moje iskustvo i uverenje. Jer, ako

ja u Srbiji dala drugačiju informaciju o ovome.

Glas ravnice: "Znate li razloge zbog kojih su mnogi pravoslavni svećenici otišli iz Hrvatske?"

Jovan Nikolić: "Oni su rekli da su ugroženi. Smatram da i ako smo ugroženi to moramo deliti sa vernicima. Lekar ne može ostaviti pacijenta. U prošlom ratu je u NDH tri naša episkopa i sto sveštenika ubijeno. Zajedno sa narodom. Ovo što se sada dogodilo je presedan u SPC. Koliko ja znam, nijedan sveštenik nije proteran političkom odlukom. Posledica svega toga je da su sada stotine naših parohija upražnjene, deca nemaju katehizaciju, i u tom pogledu su obezglavljeni. Često na selu čujem ljude kako mi govore: 'Gospodine, ostavili nas političari i popovi!' To je strašno."

Glas ravnice: "Smatrate li da je to unaprijed isplanirano kako bi se ostvario koncept ideje o nemogućnosti suživota Hravta i Srba u hrvatskoj državi?"

Jovan Nikolić: "Mnogi ljudi nam kažu da je sve to nekome trebalo kako bi se pokazalo kako je nemoguć zajednički život sa Hrvatima. Moglo bi se reći da je to manipulacija koja je lako uhvatila korena, jer je računala na sećanje ljudi i strah još od prošlog rata."

Bezumnici se međusobno nadopunjavaju

Glas ravnice: "Jesu li i porušene crkve nastavak 'sjećanja' na prošli rat?"

Jovan Nikolić: "Pored ovih strašnih ljudskih žrtava i etničkog čišćenja, bolno je saznanje da se nisu respektovali ni sakralni objekti koji predstavljaju najveće bogatstvo za svakog vernika. Ako bi se eventualno moglo razumeti rušenje crkava u onim područjima gde je bio rat, neshvatljivo je da se to činilo i čini i tamo gde rata nema. Pored Grubišinog Polja su spaljene

I N T E R V I E W

dve brvnare nulte kategorije iz XVI. i XVII. veka, koje su bile pod zaštitom države. U Osijeku je takođe nastradala pravoslavna crkva. Crkva svetog Petra, pored Kutine je potpuno razorena. Kada je TV ili radio javio da je neka crkva u BiH srušena, onda je kao odgovor to činjeno i tu. Bezumnici su se međusobno nadopunjavali. Na slobodnoj teritoriji Hrvatske oko 10.000 kuća Srba je srušeno. Čitava sela na Papuku su srušena sa zemljom. To je uradio ZNG. A mogle su to biti kuće u koje će biti primljen veliki broj izbeglica npr.

Glas ravnice: "Mislite li da počinitelji ovih zlodjela nalaze utočište i u najvišim državnim krugovima?"

Jovan Nikolić: "Ne tvrdim da to radi legalna hrvatska vlast, ali je činjenica da se oni ne otkrivaju. Gospodin Goldbreit, američki ambasador u Zagrebu, je ministru unutrašnjih poslova Hrvatske rekao: 'Gospodine, ja znam da Vi ne možete ništa učiniti da otkrijete ko ruši kuće Hrvata u ratnim područjima, ali mi ne možete reći da ne možete ništa učiniti da otkrijete ko ruši kuće Srba u neokupiranoj Hrvatskoj!' Kao građani, plediramo da se što pre uspostavi pravna država, jer je previše mladih života položeno da bi se izgradila Hrvatska, a da to neko zloupotrebi.

Glas ravnice: "Smatrate li da je Hrvatska izgubila kredibilitet u svijetu zbog ovakvih slučajeva?"

Jovan Nikolić: "Ugled Hrvatske pada zbog niza slučajeva koje joj štete. Deložacije, otpuštanja sa posla po nacionalnoj osnovi, navedeni primeri su dovoljan dokaz. I ovo malo Srba što je ostalo treba zaštititi ustavom i to praktično i pokazati. Za sada je to samo mrtvo slovo na papiru.

Glas ravnice: "Kako vidite ulogu Katoličke Crkve u Hrvatskoj u svemu što ste naveli?"

Jovan Nikolić: "Katolička Crkva je mnogo učinila da se osude svi zločini. Kardinal Kuharić je naročito mnogo tome doprineo. U Mariji Bistrici je rekao: 'Ako ti ubiju oca - ti ne smiješ njegovog!' I kardinal i Katolička Crkva su ostali dosledni u poštovanju sopstvenih etičkih principa, i uspeli su se otrgnuti sirenskom pozivu vlasti. To nije lako. Hrvatska nikada u istoriji nije ovoliko krvarila, i tu je bilo lako podleći revanšizmu i osveti, ali je Katolička Crkva ostala na visini i sačuvala je dostojanstvo.

Glas ravnice: "Koliko ste upoznati sa djelovanjem Srpske pravoslavne crkve na teritoriju Jugoslavije?"

Jovan Nikolić: "Prekid komunikacija i nemogućnost redovnog praćenja crkvene štampe ne pružaju mi mogućnost da ocenim ni službenu crkvenu politiku, niti aktuelne probleme u Srpskoj pravoslavnoj crkvi. Međutim, i ranije sam imao primedbe

na "Pravoslavlje", jer nisu ulagali dovoljno truda da objektivno pokažu stanje u dijaspori. Bojim se da su neki članci bili previše nacionalistički obojeni. Primera radi, slučajno mi je pao u ruke broj "Pravoslavlja" koji je imao veliki naslov: 'Uništeno neprocenjivo crkveno blago!', a povodom miniranja muzeja SPC u Zagrebu. Ništa nije uništeno. Samo je nekoliko ikona oštećeno. Prema tome, kad se to kaže to je opasna dezinformacija koja odmah gotovo da poziva na osvetu i revanšizam. Čini mi se da je odmah posle tog članka bila zapaljena biblioteka mostarske biskupije u kojoj je bilo oko 50.000 knjiga. Znači, ako mediji serviraju poluistine, to je veoma opasno jer kod bezumnika izaziva želju za osvetom. Pogotovo mislim da crkvena štampa mora da poštuje načela etike, ali i novinarske profesionalnosti.

Glas ravnice: "Jeste li zbog ovakvih stavova imali problema u svojoj crkvi?"

Jovan Nikolić: "Pre jedno tri četiri godine pojavio se veliki članak, dopis iz Ljubljane, gde je napadnut sadašnji beogradski nadbiskup gospodin Franc Perko i Katolička Crkva, u kojem je stajalo da oni žele pokatoličiti pravoslavce u Sloveniji. Koliko je to bila podmukla i tempirana "vest" vidimo sada kada se odnosi pokušavaju stabilizovati, a gospodin Jovan Pavlović kao da je zaboravio na to vreme. Ja sam tada protestovao jednim pismom u "Blagovesti", katoličkom listu iz Beograda, jer mi u "Pravoslavlju" nije dat prostor samo zbog toga što sam napisao da to nije istina."

Vojvodina ima svijetlu budućnost

Glas ravnice: "Po onom što kažete, Vi se be smatrate građaninom Republike Hrvatske?"

Jovan Nikolić: "Ja jesam građanin Republike Hrvatske, i nastojim da svim legalnim sredstvima jednog društva koristim ljudska i građanska prava, pa tako i verska. A kao sveštenik na kraju života želim još da učinim ono što mogu za naše vernike, u nadi da će doći mladi i da će naša Crkva ostati na svojoj polju rada i na verskom i duhovnom vodstvu u suživotu sa ostalim vernicima, ali i sa ostalim građanima Hrvatske koji su iznad sebičnih interesa. Zalažem se za jednu građansku i demokratsku opciju i siguran sam da će Hrvatska kad se svrši rat, ali i u toku ovog rata nastojati da bude država svih svojih građana. Nadati se protiv svake nade - to je naša hrišćanska deviza.

Glas ravnice: "Rodom ste iz Vojvodine. Kako iz ove situacije gledate na ono što se u njoj događa?"

Jovan Nikolić: "Svojim korenima vezan sam za nju. Jako me pogada kada vidim da se sada u toj sredini javljaju ekstremni nacionalisti koji ugrožavaju manjine i koji nameću svoj stil života starosedecima. Ohrabrujuće mi deluju, istina retki su slučajevi, ljudi koji rizikuju život kako bi pokazali da nisu svi pasivno posmatrali šta se dešava. Isto važi i za "Novi Pančevac" kojeg pone-

kad nabavim. Verujem da u Vojvodini ima još takvih listova za koje i ne znam. To se sada čini uzaludnim, ali će to jednoga dana biti svetla tačka.

Glas ravnice: "Kakvu joj budućnost predviđate?"

Jovan Nikolić: "Vojvodina ima svetlu budućnost ako bude imala pametne ljude koji će koristiti sve resurse koje ona poseduje. To je jedno veliko bogatstvo. Vojvodina ima tu prednost što se nalazi u Srednjoj Evropi i što ima bogato iskustvo. Tako da je ona pozvana, bez obzira na sadašnje stanje, da u kulturnom i privrednom smislu bude predvodnica ovih naših regija, a što može jako doprineti Republici Srbiji, ako oni budu imali sluha za specifične vojvodanske prilike, i ako ne budu nametali Vojvodini svoje parametre i kriterijume koji odudaraju od njene vekovne tradicije. To nije ništa sentimentalno. Ko to bude zanemarivao, on će da osiromaši te mogućnosti i to će da bude na sopstvenu štetu. Sada je aktuelno pitanje nacionalnih manjina kod vas. Sve će to doći na svoje mesto. Mi Srbi ne možemo nikada zaboraviti da smo u Vojvodini u Austro-Ugarskoj imali najviši kulturni procvat. Imali smo čuvenu "Srpsku Atinu" u Novom Sadu i "Srpski Sion" u Sremskim Karlovcima. I vrlo dobro smo se snašli i očuvali svoje srpstvo i pravoslavlje, a živeći tolerantno sa drugima. To je budućnost Vojvodine u budućoj Evropi.

Glas ravnice: "Izgleda da veoma dobro osjećate što znači biti manjina u ovim uvjetima, a na ovim prostorima. Ne plašite li se posljedica što ste 'Glasu ravnice' pristali dati interview?"

Jovan Nikolić: "Ja sam od svojih svakako otpisan. A što se tiče prvog dela pitanja, mogu vam reći da ne mogu biti nesentimentalan kada neko dolazi iz Vojvodine. S obzirom na prilike, jako dobro osećam šta znači biti pripadnik nacionalne manjine, budući da je Vojvodina bila jedna multinacionalna i multireligijska sredina, pa sam i ja odgajan u jednom duhu tolerancije i razumevanja. Prateći prilike tamo kod vas, i ovde, vidim da imamo zajedničkih briga i problema. Prvo oko očuvanja ljudskih prava, a onda i očuvanja nacionalnog identiteta. Mislim da su nam interesi bliski i da se dobro razumeemo i da se ubuduće trebaju donositi odluke koje će obavezivati odgovorne političare, a to je da se čuje i glas nacionalnih manjina. Evropa ih ima puno i to je veliko bogatstvo. Nažalost, mi smo sve to ugrozili, pa se postavlja pitanje čistih etničkih teritorija što je besmislica i sramota koje će se stideti deca naša. 'Glas ravnice' nisam, nažalost, čitao, ali je simpatično da hrvatska nacionalna manjina ima svoje glasilo koje neguje tradiciju hrvatskog naroda koji već mnogo vekova živi u Vojvodini, a s druge strane da je otvoren za saradnju i međusobno razumevanje. Činjenica je da ćemo sutra opet zajedno živeti i da će nacionalne manjine biti mostovi koji će svojim matičnim zemljama pomoći u nalaženju zajedničkog rešenja problema. Nacionalne manjine su kao ambasadori na svim područjima života i uveren sam da će se posle ovog krvavog iskustva i osvajačkog rata izvući jedna pouka da treba štiti nacionalne manjine, i u praksi.

Zlatko Romić

Arci Nova i Causes Communes u Subotici

UZ "EDUCTU" U OTVORENO DRUŠTVO

Nevladine organizacije Arci Nova iz Milana u Italiji i Causes Communes iz Namura u Belgiji, u suradnji s Otvorenim univerzitetom u Subotici pokrenule su program Educta. Projekt podrazumijeva predavanja sveučilišnog tipa za polaznike od 15 do 18 godina. Predavanja bi se odvijala u dva semestra i obuhvatala osam znanstvenih oblasti. Kao mentori i predavači, pojavljuju se stručnjaci u pojedinim oblastima koji su uspjeli očuvati osobnu neovisnost u ova ovisna vremena, a osobito distanciranost od trenutačne režimske politike. Ovo se osobito odnosi na mentore društvenih znanosti.

Otvoreni univerzitet, koji se pokazao kao institucija otvorena za vanjski svijet i dovoljno svjesna da shvati da budućnost nije u prošlosti i hermetičkoj zatvorenosti, pozvao je mlade ljude da se uključe u ovaj projekt, i da se, uz pomoć njega, upoznaju s europskim standardima obrazovanja mladih stručnjaka. Po završetku drugog semestra dobija se certifikat (koji ovdje, iz poznatih razloga, ne znači ništa), ali se u inozemstvu priznaje zbog ugleda dviju organizacija koje su mu pokretači.

Osim predavanja iz oblasti prava, filozofije, sociologije, engleskog jezika, ekonomije, politikologije, računarstva i ekologije,

polaznici uče i još jedan strani jezik (engleski, francuski ili talijanski), te rad s računarima. Cijena je 40 DEM za cijelu godinu.

I pored svega, odaziv polaznika je mali, tako da predviđen broj od stotinjak polaznika nije niti izdaleka popunjen. Je li Subotica tako mali grad, ili je i entuzijazam, toliko tipičan za mlade, pod utjecajem dnevne politike transformiran u indiferenciju?

(p.v.)

KOLO MLADEŽI
ZKSBBH • ZAGREB

U Zagrebu osnovan Zavičajni klub studenata bačkih Hrvata

"KOLO MLADEŽI"

Zagreb - U prostorijama Studentskog centra Sveučilišta u Zagrebu 17. je listopada održana osnivačka skupština ZKSBBH pod nazivom "Kolo mladeži". Naši studenti koji se na studiju nalaze u Zagrebu odlučili su se organizirati kako bi, kao organizacija, mogli zajedno nastupati u rješavanju svojih egzistencijalnih problema, njegovanju tradicije, te međusobnog upoznavanja i druženja.

skup. Zamjenik ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske gospodin **Ivan Senader** obećao je pomoć od strane RH u rješavanju aktualnih problema. Akademik **prof. dr. Ante Sekulić** naglasio je da će do godine naziv "Kolo mladeži" obilježiti 100-tu obljetnicu. Upravo su subotički gimnazijalci, još 1894. odlučili da će se baviti organiziranjem "Velikog kola". Svoje kratko izlaganje o povijesnom putu više puta osnivanog "Kola mladeži" završio je željom da ljubav prema Bačkoj i dalje bude osnovni

osjećaj studentima i da ne napuštaju rodnu grudu, jer "za sreću Bačke nitko neće odgovoriti osim vas". Predsjednik DSHV **mr. Bela Tonković** je istaknuo kako mu je neobično drago što su studenti smogli snage organizirati "Kolo mladeži", dodajući da su ovi studenti naša budućnost jer će uskoro oni stati na mjesta starijih i voditi naš narod. Gospodin Tonković je također rekao da će im ova generacija ljudi omogućiti povratak, a na studentima

je da uče i izdrže. Ispred Sveučilišta u Zagrebu skupu se obratio **g. Ivan Šimić** koji je naglasio da je on praktična podrška zahtjevima studenata koje će RH kao država ispuniti. Svoju pomoć studentima, prije svega na kulturno-prosvjetnom planu, obećali su i **g. Stjepan Sučić** od strane Matice hrvatske, **g. Ivan Salopek** u ime Hrvatske

matice iseljenika i **dr. Luka Štilinović** ispred Društva vojvodanskih i podunavskih Hrvata. Gospodin **Bela Ivković**, predsjednik KUD "Bunjevačko kolo" iz Subotice, je mladima zaželio jedinstvo i slogu i organizaciji poklonio 20 knjiga književnika iz Bačke. Pozdrave od strane Bunjevaca iz senjskog zaleđa skupštini je prenio akademski slikar iz Novog Vinodolskog **Ivan Balažević** koji je rekao da će jedna njihova tvornica namještaja besplatno opremiti prostorije za rad "Kola mladeži". Skup je u ime MDSHV pozdravio **g. Tomislav Žigmanov**, naglasivši vrijednost i značaj studiranja u Zagrebu, kao i o njihovoj pomoći onima koji bi željeli u Zagrebu studirati.

Na kraju "radnog" dijela skupštine izabrano je Predsjedništvo u sastavu: **Sanja Lukić, Jelena Piuković, Marinko Stantić, Krešimir Tonković, Branko Ištvančić, Vjekoslav Poljaković, Branko Vuković, Zlatko Skenderović** i **Dinko Ivković** i Nadzorni odbor kojega čine: **Tomislav Jević, Svjetlana Kopunović** i **Miroslav Pečerić**. Predsjednik "Kola mladeži" je izabran naknadno, a to je **Zlatko Skenderović**, za dopredsjednika **Krešimir Tonković**, a za tjanicu **Jelena Piuković**. Nakon ovoga dijela skupštine, organizator je priredio koktel uz pratnju novoosnovane tamburaške "bande" naših studenata koji je trajao do kasnih poslijepodnevni sati. Suradnici i uredništvo "Glas ravnice" žele "Kolu mladeži" puno uspjeha u radu.

Srboljub Horvat - Bunjevac

Vraćamo se: zagrebački studenti

Inicijativni odbor je, što je skupština prihvatila, za radno predsjedništvo predložila **Dinka Ivkovića** za predsjednika, **Branka Vukovića** za člana, te **Jelenu Piuković** za tajnicu. Skupština je minutom šutnje odala počast nedavno preminulom akademskom vajararu **Nesti Orčiću**. Mnogobrojni uzvanici pozdravili su ovaj

"Nedjeljna Dalmacija", 27. listopada 1993.

Uz dlaku / Mjerenje Vladinih mjera

BAJKA O MARKANTNOME DINARU

Prava poplava masnih euforičnih novinskih naslova tipa "Dinar postao konvertibilan!" ili "Stiže veliki val pojeftinjenja!" u hrvatskome puku phturanjuje iluziju da mjere kojima nas je premijer **Nikica Valentić** početkom listopada iznenadio već daju krasne rezultate, da se stabilizacijski program izglasan u Saboru još koncem prošle godine sada ubrzano oživotvoruje. U stvari, potezi Vlade, povučeni uz "logističku" potporu Narodne banke Hrvatske, zasad polučuju samo dva vrijedna učinka: drže inflaciju na sve kraćoj uzdi i postupno ruše psihološke zapreke gospodarskoj konsolidaciji. Pitanje je samo koliko je čvrsta, jer pukne li ona, nestat će i vjere u mogućnost skoroga ozdravljenja hrvatskoga gospodarstva.

Vladine mjere zapravo se drže na usidrenim plaćama i velikome manjku dinara u optjecaju. Budući da se opća razina cijena ne spušta nego još uvijek raste, limitirane plaće zaposlenih u "nepretvorenim" poduzećima realno vrijede sve manje, što glavnu stabilizacijskoga tereta prevaljuje na pleća onih koji ionako imaju najmanje, a već danas premalo za bilo kakav pristojan život. Da paradoks bude potpun, te sve bezvrijednije zarade izražene u markama - rastu! To je opet posljedica rečenoga nedostatka dinara u optjecaju, odnosno hazarderskoga poteza iznuđivanja pada dinarskoga tečaja DEM i drugih vrijednih, konvertibilnih moneta. Zaustaviti tiskaru vlastitoga novca i istodobno inaugurirati politiku formiranja tečaja isključivo po "tržišnome zakonu ponude i tražnje" znači učiniti presedan u suvremenoj monetarnoj praksi. To iznova izmišljeno "Kolumbovo jaje" moglo bi nam lako zapeti u grlu. Izvoznicima već zapinje jer im nerealan tečaj vrijednost prodanih roba i usluga umanjuje najmanje za desetak posto (ako je prije uvođenja vladinih mjera tečaj bio dobro postavljen, danas bi, oslonimo li se na stvarnu razliku u razini domaćih cijena, marka trebala vrijediti 450 dinara!) čime se onim isključivim izvoznicima prihod umanjuje za svote čak i veće od mase isplaćenih osobnih dohodaka.

U gospodarstvu koje radi sa samo 30 do 40% kapaciteta, u kojemu se o nekakvim investicijskim ulaganjima uopće i ne raz-

mišlja, a menadžment gotovo svo znanje i umijeće ulaže u priskrbu novca za isplatu radničkih zarada, nekoć magična riječ "deviza" izgubila je svu privlačnost. Izvozi se isključivo iz nužde, zato što doma nema tržišta, a zbog jeftine si radne snage vani ipak koliko-toliko konkurentan. No, uz vrijednost marke iznudenu na ekvivalent domaće (maloprodajne doduše) cijene 3 dl suncokretova ulja malo se koji izvoz uopće može isplatiti.

Pridavljeni izvoznici

Gdje je izlaz iz ćorsokaka u koji su Valentićeve mjere očito zalutale? U obilnome tiskanju novca sigurno nije jer bi nas ono nedvojbeno lansiralo u hiperinflacijsko ludilo od kojega nas Vladine mjere pokušavaju zaštititi. Izlaz je samo i jedino u hitnom i ozbiljnom obaranju razine domaćih cijena, u njihovome prilagođavanju plaćama i "jakome" dinaru. Jer ne dođe li uskoro do uspostave jednoga takvoga razumnog pariteta, sidra na kojima se mjere zasad još drže naglo će popustiti, uz nesagledivo teške posljedice po sve nas. Vlada bi se, dakle, trebala prestati zavaravati pretpostavkama o velikim svotama dinara koji "samo što nisu izvirili iz džepova pučana" i ozbiljnije se pozabaviti uzrocima koji priječe toliko najavljuvana, a izostala pojeftinjenja. Zasipanja očiju pjeskovitim sniženjem cijena električne energije za 6% i realno pojeftinjenje nekih nekurentnih roba ni slučajno ne mogu zaustaviti još uvijek prisutan trend rasta opće razine cijena, a kamoli mu promijeniti smjer. Intervencija robnim rezervama navodno vrijednim pola milijarde maraka mogla bi značajnije djelovati na cijene najvažnijih prehrambenih i nekih inih roba, ali je upitno hoće li Vlada - svjesna ograničenosti dometa takve intervencije - za njom uopće posegnuti. Ipak, morala bi to učiniti i to bez prevelikog oklijevanja, iako se radi o relativno uskom asortimanu i unatoč svim vjerojatnim nedaćama i mogućim malverzacijama u distribuciji..

Lažnim HRD-ovima po CRO-devize

Pri sadašnjoj razini domaćih cijena tečaj DEM jedva nešto iznad 4.000 dinara u biti predstavlja jedinu stvarnu rasprodaju na hrvatskome gospodarskome prostoru. Dok osiromašene mase u borbi za preživljavanje bagatelno prodaju ostatke ostataka nekadašnjih deviznih uštedevina, ratni profiteri, šverceri i svekoliki drugi lupeži kupuju jeftine marke računajući kako će doći vrijeme u kojemu će uživati plodove rasprodaje konvertibilnih valuta koju ovdje cinično krste "liberalizacijom". Slobodna kupnja deviza u ovlaštenim mjenjačnicama krije i jednu dodatnu, možda ne osobito vjerojatnu, ali potencijalno ipak veliku opasnost. Riječ je o tome da se aktualni hrvatski novac lakše može krivotvoriti nego "levisice" i da bi nam se, ne budemo li "oči držali širom otvoreni-ma" dio skupo stečenih deviznih rezervi (ozbiljne računice govore da je marka unesena u državnu kasu prosječno plaćena po cijeni od sadašnjih 470 dinara!) mogao preseliti u trezore nekadašnje "braće"! Uostalom, krivotvoreni hrvatski dinari već su primijećeni i na tršćanskoj valutnoj crnoj burzi i na ulicama Graza. Zasad se radi samo o "sitnišu", ali to nas ne treba uspavati jer je princip isti i za tiskanje milijuna i za štancanje milijardi dinara.

U jednome ranijem napisu rekosmo kako su Valentićeve mjere općenito obećavajuće, odnosno da je teško reći kako su mogle biti mnogo bolje. Međutim, vrijednosno znatno iznad tih mjera stoji politički marketing koji vrlo uspješno reklamira i ona minorna postignuća, dok loše strane "programa" krije do mjere koja otvara pitanje rizičnosti upuštanja u njegovu kritiku. Vješto usmjereni mediji uglavnom su uspješli uvjeriti "široke narodne mase" u ispravnost Valentićeva puta u mirniju i bolju gospodarsku budućnost. Upravo ta gotovo opća podrška najveća je vrijednost "programa", ali ujedno i potencijalno najveća opasnost za aktualnu Vladu.

Slobodan Paparella

Piše: Alojzije Poljaković, ekonomist

SVJETSKA TRGOVINA, GATT I MI

Jedan od tri zamišljena stuba svjetske trgovine (zlobnici bi kazali "svetskog poretka") jest Opći sporazum o tarifama - carinama - GATT. Druga dva stuba su Međunarodni monetarni fond i Međunarodna banka za obnovu i razvoj - Svjetska banka, kako je i bilo zamišljeno tzv. "Brettonwoodskim dogovorom". Zamišljeno je bilo da se već tada organizira Međunarodna trgovinska organizacija. No, dok su prve dalje institucije utemeljene još 1944., GATT je počeo još u Ženevi 1947. serijom multilateralnih trgovinskih sporazuma 23 zemlje u cilju smanjenja carinskih tarifa i drugih ograničenja u međunarodnoj trgovini. Sedamdesetih godina broj članova se popeo na 77, a sada je u članstvu GATT već 108 zemalja.

Iako GATT nema karakter institucije, oko 100 zaposlenih stručnjaka prati sprovođenje temeljnih načela sporazuma. To su: primjena klauzule na povlašćene nacije, da je carinska stopa jedina zaštitna mjera nacionalne proizvodnje, da su u slučaju spora obavezne svestrane konzultacije i da se od strane nerazvijenih ne traži reciprocitet u odnosu na razvijene. Osnovni uspjeh GATT-a je što je tijekom četrdeset godina postojanja uspjelo smanjiti carinske stope, s prosječnih 40% na sadašnji prosjek od 5%. Zahvaljujući tome svjetska trgovina je u periodu od 1950. do 1975. upetostručena, dok je, istodobno, proizvodnja udvostručena.

Odnos bivše Jugoslavije (o ovj se još ne može govoriti) prema ovom sporazumu g. B. Karadžole u "Ekonomskoj politici" od 13. rujna 1993. ovako karakterizira: "Sve ovo nije bilo predmet naročite pažnje jugoslovenskih privrednika, tako da često ne raspolažu temeljnim znanjima o funkcionisanju GATT. Jugoslavija je 1967. pristupila GATT-u, no sa svoje strane nije nikada u potpunosti prihvatila i sprovela načelo da multilateralno prihvaćene norme i pravila sadržana u međunarodnim sporazumima moraju biti ne samo ratifikovana, već i ugrađena u sistem domaće regulative. Barter sporazumi, klirinzi, kompenzacioni poslovi i drugi "kreativni" oblici spoljnootgovinskog poslovanja, izumi u oblasti deviznog sistema i celokupna normativa finansiranja spoljne trgovine su nesumnjiv dokaz da su domaća pravila ponašanja - ma koliko bila bizarna i teoretski nepojmljiva - primarna u odnosu na bilo kakve multilateralne sporazume." Prirodno je da u ovako kompliciranu sustavu međunarodnog sporazumijevanja nastupaju krize. One su premošćavane tzv. "rundama pregovora". Bilo ih je sedam.

Upravo je pri kraju osma, moguće je najteža i sudbonosna, tzv. "Urugvajaska runda", budući da je počela još 1986. u Urugvaju. Po preporuci sedam najrazvijenijih zemalja, čiji su šefovi zasjedali u Tokiju koncem srpnja o. g., rundu valja okončati do kraja 1993.

Problemi se svode na sljedeće stvari:

1. usavršavanje mehanizma GATT za rješenje sporova, praktički da se GATT institucionira u samoinicijativnu instituciju kao i MMF i Svjetska banka,
2. daljnja liberalizacija sistema, tj. smanjenje carinskih i vancarinskih barijera,
3. proširenje članova i
4. zavođenje multilateralne discipline u sektoru poljoprivrede.

Svakako da je ovaj četvrti problem najteži. Nemogućnost primjene GATT-a na poljoprivredu predstavlja krupnu mrlju na, inače, svijetlim uspjesima. Činjenica je da EZ, kao jedna od glavnih

strana u sporazumu, ima apsurdno kompliciran sustav zaštite poljoprivredne proizvodnje, s kojim se nikako ne može uključiti u Opći sporazum. S druge strane, i SAD bi morale prihvatiti da je stupanj liberalizacije koji one zahtijevaju o trgovini poljoprivrednim

proizvodima - neprihvatljiv. Praktički, zasigurno nije moguće odmah ni u kratkom razdoblju smanjiti subvencije poljoprivredi u EZ za 21%. Neki načelni dogovor bio je dostignut koncem 1992., no promjenom administracije u Bijeloj kući dovode se u pitanje (načelno) date koncesije Europi. Za nadati se je da ipak neće cio GATT biti doveden u pitanje zbog ovog veoma oštrog spora.

U biti, Europa mora shvatiti kako se njena integracija ne može temeljiti na subvencijama kao ugaonom kamenu. Samo na prvi pogled izgleda da je to spor, s jedne strane pristaša liberalizacije (SAD) i subvencija (EZ, napose Francuska kao četvrta izvoznica agrara u svijetu). Spor je ipak složeniji. Prije bi se moglo konstatirati da je riječ o sudaru dvije vrste protekcionizma, budući da i SAD teže posebnim aranžmanima u trgovini s Japanom, u sporazumu o slobodnoj zoni s Kanadom i Meksikom itd.

Ako se shvati da je spor neminovan dokle god postoje krupne razlike u razvitku same proizvodnje, i da za ujednačavanje valja uzeti posebno vrijeme, onda se može nadati postupnom sporazumijevanju. O tome nekoliko podataka.

Europa troši 229 kg umjetnog gnojiva po ha (mi 115), a SAD i Kanada samo 94 kg. Europa i mi jednim traktorom obrađujemo 16-17 ha, a SAD čak 50. Pri tome se prinosi po 1 ha odnose sasvim drugačije

	žito	kukuruz
Europa	3.69	4.54
SAD i Kanada	2.19	6.53

Od velikog utjecaja na sve ovo je i veličina posjeda u tim zemljama:

	1900. god.	1930. god.	1960. god.	1975. god.
SAD	58	63	119	155
Kanada	50	90	140	295
Engleska	23	26	28	52
Italija	...	6	6	8
Francuska	9	12	17	23
Jugoslavija	8	5	4	4

Sve je ovo, vjerojatno, veoma dobro znano i pregovaračima osme GATT runde. Ostaje tajna što je to što toliko smeta Europi da se inaugurira jedna nova agrarna politika na načelima stvarne slobodne inicijative, konkurencije i pametne državne regulative. To svakako nisu agrarne reforme, niti kolektivizacije. Ujednačeni razvoj omogućit će i ravnopravnu trgovinu. Do toga se može doći vjerojatno povoljnim kreditima poljoprivrednicima da kupuju i nasljeđuju zemlju, zapošljavanjem viška poljoprivrednih radnika u drugim, prije svega, tercijalnim djelatnostima. A prije svega, izobrazbom poljoprivrednika i njihovom kontinuiranom suradnjom sa znanostima.

"POTOP" U NOVOM SADU

Beogradska umjetnička grupa "Led art" (Nikola Džafo s grupom slikara, vajara, aranžera i drugih angažiranih umjetnika) izvela je u Novom Sadu, 16. listopada 1993. umjetnički happening pod nazivom "Potop".

Matine postavka je ujutru u 10 sati, u Zmaj Jovinoj ulici, ispred zgrade Nezavisnog društva novinara, ledom prepriječila ulicu. U sredini jednog ledenog bloka nalazila se crvena ruža. Govora nije bilo. Postavka je to činila sama za sebe. Drugi dio happeninga počeo je u 19.30 u kafiću "Šmaug". Pri ulasku u kafić "ledena kraljica" je svakom posjetitelju dala u ruku još malo leda, da bi se potom stupilo u ledeni cabaret, taman i sumoran. Poneki bi tračak svjetlosti na jednoj strani predstavio trpezu s jastozima, kavijarom i ostalim izvorima života, a na drugoj duge noževе, leševe, fetuse i "kafanu". Na kraju je "Led art" dovela umjetničku sintezu

do krajnjih konzekvenci. Posjetitelji su se našli pred uključenim televizorom s praznim ekranom. Zaključci s happeninga su se za svakog posjetitelja nametali sami od sebe. Jedan od njih mogao bi biti i ovaj:

Kada je onaj gospodin u svome djelu "Uloga rada u procesu pretvaranja majmuna u čovjeka" napisao "... hrana je postajala sve raznovrsnija, a s njome i materije koje ulaze u tijelo, što je stvorilo kemijske uvjete za pretvaranje majmuna u čovjeka" tada sigurno nije mislio na takve kao što smo mi. Mi se krećemo u dijagonalno suprotnom pravcu. Nazad, na drveće. Ili možda u kaveze koje su nam pripremili još na onoj (osmoj po redu) "istorijskoj" farsu, a koju će na kraju pretvoriti u sintagmu "Planeta majmuna"!

Klint Vrbanjac

Katedralni zbor "Albe Vidaković" koncertom u Velikoj vijećnici obilježio 20. obljetnicu postojanja

"SUBOTICA - GOLUBICA BILA"

Subotica - Katedralni zbor "Albe Vidaković", jedno od najjačih uporišta Hrvata u Bačkoj, postoji već 20 godina. Ovaj jubilej obilježen je još sredinom lipnja koncertom u katedrali. Javnim koncertom u Velikoj vijećnici Gradske kuće 13. listopada 1993. zbor je po drugi puta obilježio svoju obljetnicu i ujedno se predstavio široj publici.

U programu je sudjelovao Ženski zbor mladih, te Mješoviti zbor, a dio kompozicija bio je izveden u pratnji Subotičkog tamburaškog orkestra. Na repertoaru su se našla djela Mozarta, Beethovena, Händela, Vidakovića, Asića i drugih kompozitora, a zapažena su bila i dva gregorijanska korala, te misa u c - molu o. Stanka Vasilja. Ono što obilježava Zbor jest svakako duhovna glazba. Po tko zna koji puta su njegovi članovi pokazali da na tom području, ne samo u Bačkoj, nego i šire, teško da ima ijednog zbora boljeg.

Uspjeh je, kao i svugdje, plod temeljnog rada. Hrvati iz Subotice mogu stoga biti ponosni, a ni sama katedrala, stara 220 godina, ne bi se smjela postidjeti svog 200 godina mladog Zbora. Jer, kako je to netko lijepo rekao, rijetko se koja crkva može pohvaliti tako dobro uvježbanom i stalnom pjevačkom skupinom, a nije čest slučaj da jedna, relativno mala, i izdvojena narodnosna skupina, poput Hrvata u Bačkoj, posjeduje ovako staru i čvrstu kulturnu tradiciju s kontinuiranim radom, bez prijekida i u najtežim uvjetima rada.

Zbor "Albe Vidaković" se, i pored problema oko prijevoza, 24. listopada nakon 15. godina ponovno predstavio publici u Tavankutu, čija je župna crkva bila prepuna posjetitelja repriznog koncerta koji je bio izveden u Subotici.

(p.v.)

U organizaciji Znanstveno-istraživačke sekcije "Bunjevačkog kola" održano predavanje

DEVET STOLJEĆA BAČKE BISKUPIJE

Subotica - U prohladnoj velikoj sali "Bunjevačkog kola" vlč. Josip Temunović održao je 3. studenoga 1993. predavanje na temu "Devet stoljeća Bačke biskupije". Predavač je i ovoga puta na veoma zanimljiv i jednostavan način, pred velikim brojem

prisutnih, govorio o povijesti ove biskupije koja se po prvi puta spominje u spisima još prije devet stoljeća. Bila je to izvrsna prilika da se na ovaj način saznaju podaci koji se ne baš često pojavljuju u javnosti.

Nakon predavanja prisutni su postavljali pitanja ili diskutirali o predavanju.

(z.r.)

U galeriji "Smaragd", na Trgu bana Jelačića

U SRCU BLAGDAN

Zagreb - Pravi blagdan za oči dogodio se 28. listopada 1993. kada je u galeriji "Smaragd", uz prisustvo imponantnog broja sladokusaca boja, otvorena samostalna izložba slikara iz Novog Vinodolskog Ivana Balaževića pod nazivom "Mistifikacije" i "Bouquet noire". "Slike Ivana Balaževića su zapravo svojevrstni prikaz mogućnosti prilaza tajnovitom unutrašnjem, koje nije ni zbilja ni privid, ni svjesnost ni nesvjesnost, već jedan od načina viđenja, doživljavanja i izražavanja prostora našeg

postojanja svijeta oko nas i u nama", kaže u povodu ove izložbe Branko Arh.

Lajčo Perušić

Piše: Marko Kljajčić

NOVI SLANKAMEN

Kršćanski Sirmium: "Širok Dunav, krvav Srijem"

Slankamen, odnosno rimski Acumincum, kao rimsko vojničko naselje i utvrda, čuva u ono vrijeme Sirmium i dio Rimskog carstva. Komunikacije sa Sirmiumom su vjerojatno žive i redovne, jer je Sirmium u ono vrijeme najveći rimski grad istočnog Ilirika.

Kršćanstvo je u ovim krajevima poznato i rašireno vrlo rano. Srijemskom biskupijom iz rimskog Sirmiuma, današnje Srijemske Mitrovice, upravljali su učenici samih apostola Epenet i Andronik. Za vrijeme Dioklecijana bjesnili su progoni protivu kršćana i u ovim krajevima. Ako je Sirmium već sjelo biskupije početkom III. stoljeća, a možda i ranije, zasigurno je pretpostaviti da je i u Slankamenu bilo kršćana u to doba. Možda su baš vojnici, prelazeći službom iz jednog mjesta u drugo, bili oni koji su donosili i širili Evanđelje. Možda je Slankamen, odnosno Acumincum, i bolje odgovarao kršćanima u ono vrijeme, jer je bio manje mjesto od Sirmiuma, s manjim upravnim aparatom. A i kršćani su se mogli lakše skloniti ispred eventualnih progona, prelazeći na drugu stranu Dunava.

Kršćani su u Panoniji, tijekom IV. stoljeća, uživali vjersku slobodu, ali su bili mučeni unutrašnjim vjerskim sukobima između katolika (pravovjernih) i arijevac (krivovjernih). Početkom i sredinom IV. stoljeća upravo na ovom tlu vodene su krvave borbe među suparnicima za carsko prijestolje. Koncem IV. i početkom V. stoljeća Panonija postaje, zbog seobe naroda i slabosti Rimskog carstva, dugotrajno krvavo razbojište s porušenim gradovima i opustošenim naseljima.

Srijemska biskupija bila je zastupana na Općem Saboru u Niceji 325. godine. Uzvišena je u IV. stoljeću na dostojanstvo Metropolitije. Pozdravila je u svojoj sredini biskupa od Kordove Hosija, legata pape Silvestra na Nicejskom Saboru, a čini se, da mu je dala i grob. Pozdravila je 380. godine Svetog Ambrozija, milanskog biskupa, koji je osobno vodio izbor biskupa Anemija. Preživjela je strahote hunske opsade 441. godine. Dočekala je dolazak Hrvata u drugoj polovici VI. stoljeća i u čas kada se spremala privesti ih Kristu, klonula je za pada Sirmiuma pod Avare, 581. godine. Nekoć slavna Srijemska biskupija i Metropolitija propada u vrijeme seobe naroda. Prilike se

u Srijemu nisu mogle dugo smiriti, jer je Ilirik sa Sirmiumom bio poprište velikih sukoba i pustošenja. Papa Ivan VIII. obnavlja 870. godine Srijemsku Metropolitiju, a Svetog Metodija imenuje panonsko-srijemskim nadbiskupom. Od 827. do 1019. srednjovjekovnim Srijemom, koji je u geografskom, upravopolitičkom i upravocrkvenom pogledu obuhvaćao područje između Dunava i Save i od Banoštra do Slankamena i Zemuna, vladaju Bugari.

Godine 1164. grčki svećenici pozdravili su bizantskog cara Emanuela u Srijemu, grčkim jezikom u samostanu svetog Dimitrija Soluskog. Bizant je gospodario Srijemom od 1019. do 1071. godine, kada prelazi pod vlast i krunu Svetog Stjepana (Szent István, 1071 - 1167), kralja ugarskoga. Vrlo je vjerojatno da su Mađari već poslije 1071. Srijem podložili Kaločkoj nadbiskupiji, ali i pravoslavnim Srbima i Grcima ostavili slobodu vjeroispovijedi. U to vrijeme nastanjuju se tu i Patareni koji pridolaze iz Bosne i Husiti iz Češke. na molbu kaločkog nadbiskupa Ugrina, papa Grgur IX. obnovio je srijemsku biskupiju 20. siječnja 1229. Prema skoro općenitom mišljenju, sjedište te biskupije nalazilo se u benediktinskom samostanu Svetog Stjepana Prvomučenika na Dunavu, zažubini hrvatskog bana Beluša, istočno od Iloka. Po banu se i samostan i naselje prozvalo Banoštor (monasterium bani - banov manastir). Prvi poznati biskup obnovljene Srijemske biskupije zvao se Ivan. Iako je pripadao križarskom redu Templara, nije se na poziv pape Honorija III. odazvao da sudjeluje u križarskom ratu protivu bosanskih Patarena. Iako je biskupija bila dosta malena, imala četiri arhidakonata i oko 50 župa, nekoliko samostana, ponajviše benediktinskih. Sve to dokazuje da je Srijem bio gusto naseljen katoličkim življem i da je vjerski život ovdje cvao. Za tatarske provale Srijem, kao i sjedište biskupije Banoštor veoma su postradali. Stoga se biskup s Kaptolom preselio u drugi benediktinski samostan Svetog Ireneja, kod Mitrovice. Dostojna je popravljena stolna crkva Svetog Stjepana Prvomučenika u Banoštoru, biskupski dvor i kanoničke kurije, te je ondje opet uspostavljen Kaptol, ali je i onaj u Mitrovici zadržan. Tako je ta mala biskupija dobila dva mala Kaptola, dok je sam biskup stanovao jedno vrijeme u Banoštoru, a drugo u Svetom Ireneju

Nastavit će se

"...Na temelju temelji se dižu
Smjenjuju se dobri i razumni

.....A ti stojiš

"GRADNO" prastara

Svojom krivi izazivaš vrijeme

Dok na tuome krilu se odmara

I diuljaka i mudraca pleme

Krizma najtragičnije godine za
srijemske Hrvate

U nedjelju, 23. svibnja 1993. u Novom Slankamenu u župi svetog Mihaela arkandela msgr. Antun Kolarević, dekan zemunskog dekanata i župnik u Zemunu, župi Đakovačke i srijemske biskupije, podijelio je sakrament sv. Potvrde slankamenskim krizmanicima. "Bilo ih je 23, a da Hrvati Slankamena nisu doživjeli najtragičniju sudbinu u povijesti svog mjesta, bilo bi ih oko 180" - rekao je tom prigodom mladi župnik Eduard Španović.

Slankamen se po prvi puta u povijesnim spisima spominje 1072. Postojao je kao nasobina i prije Rimljana, a za njihovog vremena poznat je kao vojnička utvrda i naselje Acumincum, a župska spomenica navodi i ime Ritium.

Stoljećima je postojao samo jedan Slankamen, onaj koji se danas naziva Stari Slankamen. Naziv "Stari" dobio je kada se na teritoriju sadašnjeg "Novog" počelo formirati novo naselje. Zbog nedovoljnog i neprikladnog terena u Starom Slankamenu mještani su se počeli sve više naseljavati s druge strane "Planine" i tako je nastajao Novi Slankamen ili Novo Selo. Zasigurno, dobio je ime po slanom kamenu, odnosno po izvoru slane vode, koja izvire iz stijene ispod "Planine" i ulijeva se u Dunav. Slani izvor poznat je i Rimljanima, a "živ" je i danas, nedaleko kojega su 1906. sagrađene toplice (aktivne do danas), dozvolom "Savjeta Hrvatske Zemaljske Vlade" 1900. godine. U V. stoljeću naselje i utvrda "Gradina" su porušeni i opljačkani od Huna. Pregaženi od Gota i Avara. U VIII. stoljeću osvajaju ga Franci, te Bugari, Bizant, Ugri... Turci, Austrija...!

Piše: mr. Zoran Primorac

Hrvatski velikani svjetske znanstvene i filozofske misli

RUĐER BOŠKOVIĆ (1711 - 1787)

Cilj ovog feljtonskog zapisa trebao bi biti upoznavanje šireg kruga čitatelja sa životom i radom Ruđera Boškovića, jednim od najvećih hrvatskih sinova, čiji je utjecaj prisutan u znanstvenoj filozofskoj misli i danas, dva stoljeća nakon njegove smrti.

Fizičar, matematičar, astronom, filozof i diplomat Bošković, Ruđer Josip rođen je u Dubrovniku 18. svibnja 1711. godine. Rođen je u gradu koji je već tri stoljeća ponosno nosio naziv slobodne republike i koji je za sobom imao bogatu kulturnu baštinu. Stoljeće u kojem je rođen Bošković predstavlja drugo zlatno doba dubrovačke republike. Nakon XV. i XVI. stoljeća, kada je Dubrovnik bio jedan od najjačih ekonomskih i pomorskih centara na Sredozemlju, dolazi period propadanja. Trgovina se sa Sredozemlja polako prebacuje na oceane, što dovodi do ekonomskog slabljenja Dubrovnika. Samom gradu težak udarac su zadali veliki potresi i požari, koji su 1667. uništili veći dio kuća i usmrtili tri četvrtine pučanstva. Situaciju su pogoršavali i stalni sukobi sa Venecijom i Turskom.

Određeni sklop povijesnih okolnosti, te izuzetna trgovačka i diplomatska sposobnost dubrovačkog plemstva vraća sjaj Dubrovniku upravo početkom XVIII. stoljeća. U to drugo zlatno doba živi i stvara Ruđer Bošković. Odlučujući moment u naobrazbi mladog Boškovića počinje onog trena kada, sa 15 godina, stupa u Red isusovaca.

Utjecaj isusovačkog Reda na Boškovića

Družba Isusova, koja je imala svoj Collegium Ragusinum u Dubrovniku, predstavlja rimokatolički red koji je osnovan 1534. godine u Parizu. Kao novi smjer u Katoličkoj crkvi nastaje u doba vjerskog buđenja i reakcije na reformatorske tendencije u romanskim zemljama (Luther, Zwingli, Calvin). Družba Isusova stavila se na raspolaganje papi Pavlu III. koji je 1540. godine bulom "Regimini militantis ecclesiae" odobrio osnutak Družbe kao katoličkog reda.

Isusovci, kao protureformacijska snaga, počeli su se brzo širiti po Europi, a istodobno rade kao misionari u prekomorskim zemljama. Kao "sveti i učeni ljudi" osvajaju

posvuda važne pozicije u znanosti i društvu kao dvorski svećenici, propovjednici itd. Zbog svoje organizacije, ekonomskog statusa i homogenizacije, imali su uvijek veliki utjecaj na uobličavanje politike i javnog života u Europi. U organizaciji, od samog početka, važno mjesto zauzima Collegia, isusovački učevni zavod s internatima.

Ovakva organizacija omogućila je mladom Boškoviću široku naobrazbu i upoznavanje s aktualnom situacijom u suvremenoj znanosti i filozofiji. U takvoj sredini bio je moguć razvitak sveukupnog Boškovićeveg talenta. Svom isusovačkom Redu ostao je vjeran do kraja života i nije ga htio napustiti niti onda kada mu je ponudena svjetovna katedra, i kada je papa Klement IV. dokinuo Red 1773.

Školovao se u Dubrovniku, a zatim u rimskom isusovačkom kolegiju. Po svršetku studija bio je nastavnik u nižim zavodima reda, a kasnije je bio profesor matematike na istom kolegiju. Od 1763. nižu se njegove disertacije, rasprave iz matematike, mehanike, geofizike, optike, astronomije i geodezije. Već prva od njih, "O sunčevim pjegama", pobudila je pozornost stručnjaka, daljnje rasprave; napose iz primjenjene matematike ("Konstrukcija sferne trigonometrije" i "Pristupačan prikaz glavnog svojstva konusnih presjeka") pratile su mu glas učenim svijetom.

Bošković kao fizičar

Već je rečeno da je znanstvena klima u isusovačkom redu bila napredna, jer, ne samo da su analizirana najnovija dostignuća iz oblasti teorijske znanosti, napose fizike, nego se pozornost obraćala i na eksperimentalni dio znanosti. U to vrijeme, jedan od aktualnih problema eksperimentalne fizike, odnosno geodezije, bilo je mjerenje zemaljskih meridijana radi određivanja oblika i veličine Zemlje. Kako se Bošković bavio i tim pitanjima, povjerio je papa Benedikt XIV. njemu i isusovcu Ch. Le Maireu (Merou) mjerenje meridijana između Rima i Riminija. Nakon obavljenih mjerenja Bošković 1757. odlazi u Beč da pred carem Franjom I. zastupa republiku Luccu u sporu s Toskanom. Ondje je izradio svoje veliko djelo "Teorija prirodne filozofije svedene na jedinstven zakon sile koje djeluju u pri-

rodi" (Philosophiae naturalis theoria redact ad unicum legem virium in naturae existentium). U ovom radu Bošković iznosi osnovne predožbe svog sustava fizike, odnosno filozofije prirode.

Prateći suvremena kretanja u fizici tadašnjeg vremena on je prihvatio Newtonovu teoriju naspram senzualističkoj filozofsko-teološkoj teoriji. Isaac Newton (Ajzak Njutn, 1642 - 1727) objavio je tada najveću sintezu znanosti. Tekovine svojih prethodnika on je poopćio i sistematizirao u principu mehanike koji omogućuju da se strogo matematički riješe različiti problemi ili vrste

gibanja. Time je renesansa znanosti postigla vrhunac. Kao geometrija s Euklidom, tako je i mehanika s Newtonom potpuni sustav definicija (objašnjenja) i aksioma (zakona) odakle se može izvući svaki pojedinačni slučaj i poslije njega nije izrečen nijedan novi princip mehanike.

Bošković prihvaća ovakav pristup razmatranja zakona prirode, ali ga razrađuje i prevazilazi Newtonov mehanicistički prikaz cjelokupne materije. On daje jednu opću sliku prirode i njezine strukture koja je bila savršenija i potpunija od Newtonove. U kratkom objašnjenju, slika bi bila sljedeća: primarne čestice materije ne zapremaju prostor i one su točke, a ne grudice tvari. Iz tih točaka izlazi sila koja je odbojna u malim udaljenostima, a privlačna u većim, poput Newtonove gravitacijske sile. Karakter te fundamentalne sile između primarnih čestica proizvodi sva empirijska svojstva materije, kao prostorno protegnuće; tvrdoća, kompresibilnost itd. Ovim je data jedna univerzalna slika cjelokupne prirode. Dok je Newton postulirao silu gravitacijskog tipa, Bošković pretpostavlja univerzalnu silu koja u sebi sadrži sve interakcije, od gravitacionih do elektromagnetnih i nuklearnih.

Nastavit će se

P I S M A Č I T A T E L J A

CORPUS DELICTI?

U prvoj polovini ove godine, počevši od broja 3 od 17. maja 1993. ponovo je posle dvogodišnje pauze počeo da izlazi beogradski dvonedeljni "Odjeci". Već u ovom prvom obnovljenom broju objavljen je prvi nastavak mog feljtona o (ne)prilikama na psihijatrijskim odeljenjima beogradske zatvorske bolnice.

Gospodinu Aleksandru Nediću, direktoru lista, blagovremeno sam skrenuo pažnju da je moj feljton naglašenije opozicioni i da se zato na njega lično i na redakciju "Odjeka" mogu javiti određeni pritisci od strane postojeće vlasti. On mi je rekao da ne veruje da će se takvi "pritisci" pojaviti kada su "Odjeci" u pitanju. U dvobroju 6-7 od 10. septembra ove godine opet se pojavio moj feljton sa naznakom da će se i nadalje nastaviti. Odmah nakon izlaska pomenutog dvobroja, urednik Nenad Pejaković podstakao me je da napišem jedan članak o našoj opoziciji. Kada ga je pročitao, obećao mi je da će taj članak obavezno biti u celini objavljen već u prvom narednom broju. Aci Nediću, na njegovo traženje, dao sam tekst mog intervjua sa dr. Franjom Tuđmanom, objavljenog 1978. i on mi je obećao da će i to biti objavljeno. Međutim, na moje ogromno i neprijatno iznenađenje u najnovijem broju "Odjeka" 8-9 od 15. oktobra baš ništa nije objavljeno. Redakcija "Odjeka" davala je naivne, glupe i neubedljive odgovore koji ne "drže vodu".

Nema sumnje da je u međuvremenu na njih naša vlast i policija izvršila snažan pritisak da ne objavljuju ni moje, niti naglašenije opozicione članke drugih autora, i oni se po tome upravljaju.

Vladimir Marković, Beograd

OJAČATI VOJVODANSKU IDEJU

S ponovnim izborima koje je fñhrer nanovo podario nebeskim podanicima, aktualizira se i pitanje političkog stava preostalih vojvodanskih Hrvata prema vojvodanskoj ideji.

Stječe se dojam da je faktičko stanje utjecalo na to da se autonomaštvo u radu DSHV danas već osjeća dosta slabo. Je li to pod utjecajem rukovodstva VMDK ili ne, ne znam, ali se nedostatnom čini suradnja DSHV i VMDK s ostalim vojvodanskim strankama, prije svih, onih s centrom u Novom Sadu. To ne mora biti samo rezultat moguće greške DSHV i VMDK, već i druge strane, ali problem nedovoljne suradnje ipak ostaje. Istina, suradnja se više osjeća u neformalnim i svakodnevnim kontaktima, ali je na izbornom planu krajnje loša. Inače ne bi došlo do apsurdne činjenice da u isti blok, npr. na općinskim izborima, ide Čankova LSV i recimo SPO, DS i druge partije

slične provenijencije, a nasuprot VMDK i DSHV. Nadajmo se da će se poboljšati izborni kontakti stranaka vojvodanske provenijencije. Za primjer ističem da mi je nebrojeno mnogo mađarskog i hrvatskog življa u svakodnevnim kontaktima s oduševljenjem pričalo o Čankovim političkim stavovima i nastupima. Lider LSV je izuzetno popularan među cjelokupnim starosjedilačkim življem, i po popularnosti među pojedinim nacionalnim skupinama sigurno blizu, ili iznad popularnosti svojih nacionalnih lidera.

Možda bi DSHV na ovim izborima trebao snažnije reafirmirati vojvodansku ideju. Točno je da autonomija Vojvodine ni u svoje najsajnije doba nije isuviše davala Hrvatima (u odnosu na Slovake, Mađare, Rusine itd.), ali se Vojvodina i hrvatski interesi danas ne bi smjeli, niti se mogu isključivati. Jest Beograd danas snagom oružja partner za razgovore, ali je autonomna Vojvodina sigurno pouzdaniji garant koncepta kulturne autonomije Hrvata, od u laži ogrezle fñhrerove vrhuške.

Stoga predlažem da se u zaglavlje "Glasa ravnice", pored hrvatskog grba, nađe i plavo-žuto-zelena vojvodanska zastava iz programa LSV, kao i mapa Vojvodine uz poruku Vojvodina Vojvodanima.

Današnje stanje Vojvodine se čini kao bolan i naizgled beskrajn fait accompli, ali je neophodno ideju vojvodanske autonomije očuvati - prije svih njenu povijesnu komponentu - pripadnost Srednjoj Europi. Jednom će i sudbina Vojvodine doći na dnevni red, kao što, uostalom, svaka okupacija ima svoj kraj. Problem je samo u vremenu - hoćemo li to dočekati mi, ili naši potomci.

Navijač Vojvodine, Subotica

GALEBOVI ŽUTOG MORA

(odgovor Žoržu)

More! Ne mora. Postoje mnoga. Zar niste znali?

More plavo, Jadransko. Zeleno more šuma, crno more ljudskog zloduha i crveno more krvi i žuto more bačke ravnice. Nad svakim morem jato ptica. Mi, galebovi, što nam djedovi gnijezda sviše u moru žita, tamo ugledasmo svijet i tamo nam krila dobiše snagu. Visoko smo željeli letjeti, visoko poput Jonathana Livingstona. Za mladosti sputavalo nas oštro stijenje, a kad smo naučili vinuti se visoko put neba, na našu ravnicu spustili se gavrani. Crna jata zakriliše nam sunce i galebovi počеше strmoglavo padati. Nitko nije došao reći: "Smogni snage. Nisi sam!". Ne. Umjesto toga dode Veliki galeb i udari: "Zašto nisi pitao koliko vi-

soko se smiješ vinuti? Kako si se usudio letjeti? Glupi mali galebe. Nisi ti za visine."

No, ravničarski jonathani se oporaviše i ponovno poletješe. Svaki novi udar bio je jači i teži od prethodnog. Galebovi se teško oporavljahu, a rane su bivale sve dublje. Ne znaš što je više peklo. Udarci gavrana što nebo zamračiše, ili sitni krici malih galebova koji te uče da se zadovoljiš ostacima što iza gavrana ostaju? Mnoštvo te uči da ni crna boja nije za osudu, da će svoje ideale zatočiti. Pa šta? Ako je suđeno biti gavrani, onda neka se bude. Samo neka se ostane u tom žutom moru žita, "mrtvoj luci" u kojoj brodovi šarene zastave meću i stoje. Svojim mladima svijet će opisati crno, jer to će biti jedina boja koju će upoznati.

A mi? Mi, galebovi, željni sunca, visokog leta, smogosmo snage da ranjenog srca tražimo mirnu stijenu za svoj oporavak. Oni sitni, što se zadovoljavaju samo hodom, oni koji smetnuše s uma čemu krila mogu poslužiti, dobacuju: "kukavice". Ne mari. Zacijelit će rane. Ponovno će ojačati naša krila. Naučit ćemo naše mlade letjeti s nama. U zajedničkom letu potražiti ćemo žuto more žita. Ako ga gavrani do tada ne pozoblju.

galeb Jonathan

OTETO PROKLETO

Kolikogod se je Srbija nastojala povezati s bivšim kounistima sada već nepostojećeg SSSR, ipak je predsjednik Boris Jeljcin uspio slomiti kičmu tvrdokorašima poput Ruckoja i Khasbulatova, koje je strpao u zatvor, gdje im je i mjesto, jer su poticali na državni udar. Sada su se Miloševići i Jovanovići snovi survali u provaliju iz koje neće tako lako moći izići. Tim više, jer je Jeljcin iznenada 4. listopada, dakle dan prije glasanja Vijeća sigurnosti, u vezi s UNPROFOR-om u Hrvatskoj pozvao UN i opunomoćio veleposlanika Julija M. Vorontsova da glasa za Rezoluciju 871. Ovo je sigurno jedno veliko postignuće hrvatske politike na međunarodnoj sceni. Dakle, beogradska kamarila može samo sanjati o tzv. "Velikoj Srbiji" i "pravednim osvajanjima". Svih 15 članova Vijeća sigurnosti UN glasali su za Rezoluciju 871 koju je Hrvatska predložila. Dakle, režim u Srbiji mora shvatiti da je uzaludno gubiti živote, pljačkati tuđu imovinu, jer "oteto je prokletto".

vlč. Ivan Skenderović

Alden, N.Y.

U.S.A.

SMRKAVANJE

• Još s prolića sam svitovo vladu da skine dvanajst nula

Pridveče je. Samo što se nije počelo smrkavat. Taman završavam namirivanje. Gledam u nebo. Ništa se namrštilo. Nadovezalo se od doljnjaka. Oćel kiša? A vamo još nisam ni posijo sve žito koje sam mislio, pa kad bolje promislim: čemu se i paštrit toliko? Obradu moraš platit u markama, a država ti plaća artijama, da ne kažem kake su i koliko vride, i to koliko ona oće. Posijaću samo toliko, koliko mojoj familiji triba za krov. I opet gledam u nebo, ko da ću otaleg dobit pomoć. A ono se namrštilo, ćuti i ko da se priti. Odmanem rukom, zatvorim tarabe i uđem. S većeg se ošmuram, pa sidnem gledat televizor. Maćak gleda u me i ne znam šta bi. Oće da mi skoći u krilo. "Ajde, dođi" - zovnem ga - "bar ti ne moraš brinit ni za šta." Skoći on, smisti se i počme predit. Cigurno da varoški tekstilci ne ispredu za nedilju dana ko on za jedno več. Za njegov ne važi embargo.

Na ekranu se smenjivaju stalno isti. Divane učene i doučene glave, upućene i upućivane, svaćene i nesvaćene. Kad i slušaš, misliš da samo što nisu koracili u bolje sutra. Malo prikosutra. Koji god da pripovida sve najbolje zna, najbolje radi, drugi su krivi, a on nevin ko sveti Lozija; samo mu još fali zlatni kotur više glave. I veli: kriv je čitav svit, jel nas baš nikako i ko uz inat neće da razumi. Nikako svitu nije jasno da je to u našoj krvi da umisto da radimo i gradimo, jedni druge ubijamo i rušimo ono što je kadgod kogod izgradio. Kad će taj svit svatit da je nama lakše ubit neg odranit, srušit neg sagradit!? Čudan niki svit. Ne znadu oni kaki smo mi kad krenemo na "oruk" sistem. Mi tako glasamo za najbolje, pa kad nam dosade, proglasimo i najgorim, pa i onda na oruk razvijamo ko kobo piliće. Šta ćete. Vazdan smo željni novog.

A i ta Amerika već nam je dosadila. Ima jedu demokraciju već 200 godi-

na. Koliko smo i mi samo imali? A koliko nas još čeka? Kod nji se uvijek zna ko je ko i ko koliko vridi. Svake četvrte godine glasaju, i oma (za jedan dan) saznadu rezultate. Stvarno dosadno. Kod nas je to fajin drukčije. Na izbornim uštrkljivanjima ima nas ko vlaški svetaca, a zna se da samo jedan mož pobidit. A zna se i ko, i to već u podne a za druge triba čekat nedilju dana. Valjda da bi svi došli na red. Zbog tog smo, opet valjda, i uveli običaj glasanja svake jeseni. Ako nas to ne izvuče iz krize, glasaćemo dvared godišnje, a možda i jedared misečno. Toliko je ljudi brez posla pa da im ne bude dosadno. Malo nek se izluftiraju posli čekanja na granici. Država i tako nema pametnijeg posla već trošit dinare na podmazivanje stranaka. A i šta bi drugo s dinarima, kad narod i onako vašari za marke i forinte. Dinar dođe onako ko odlikovanje za bacanje kamena s ramena. Makar Topčider radi ko bisan, kažu: nema dinara. Pa kako bilo. Ko će snabdit sve one dilere? Malte ne svake nedilje jevo nam po koji zaslužni pokojnik na novčanici. Poručio bi tim topčidercima da kad ishasniraju sve videnije pokojnike počmu štampat marke i forinte. Valjda bi oni to već i uradili, al kud će s diletima? Dilerski sindikat, kako čujem "nezvanično" već je "uložio" protest. Al opet, vidite, kod nas niko ne radi, a svi, čini se, dobro žive. osim oni koji su to navikli radom. Mađarski carinici su načisto pozjalavili od švercera. Ne znaš di je veća gužva: na granici, el na Buvljaku. Ovi, s onu stranu Dunava, navalili ko žuti mravi. Kupuju sve i svašta. Naši šverceri spali s noga. Nemož njim nastaćit robe i goriva. Ni godišnji odmor ne mogu hasnirat, a prikovrimeni i noćni rad njim niko ne računa. Al pak: zato poso cvata. Ne bi se čudio da naši šverceri, obaško, ko poslovna čeljad, ulože zaktiv za produžetkom sankcija kako bi mogli posli

dugogodišnjeg, društveno korisnog rada dobit zasluženu penziju.

Toliko sam se zano u lipotu švercerskog života da sam zaboravio na televizor, i da nisam čuo rič "izbori" još bi mirno sidio i milovo maćka koji je već odavno zaspo. Kad sam čuo tu rič, skoćim sa stoca, maćak padne s krila, drekne, ogrebe me i trk u kujnu. Sad će izbori. Ta ko da su juće prošli. Opet će narod birat izabrane. Kaki bi to narod bio kad unaprid ne bi znao koga će izabrat? A oni koji su nezadovoljni, možem poručit: uskoro ćemo opet birat. To je možda i dobro. Prid svake izbore dobijemo malo nafte, one zelene (mislim na bonove), penzioneri malo olaja, šećera i crnog brašna. Đavola dobijemo! Triba to platit, al jeptinije je neg kod švercera. I još štogod. Ne mora se nafta (kaki ne mora), ne mož se platit dinarima jel valjda se i država stidi od nji, već kuruzima, žitom, josa-gom i olajom, a cincokretom ne mož. Zašto? Valjda je zato razvijana skupština. Mislim da će nova povest računa o cincokretu. Ako ne, zna se šta je čeka. Pa to je stvarno sramota! Za meter cincokreta ne mož kupit ni škatulju finijeg duvana. No možda su i nule u pitanju. Sićate se? Još s prolića ja sam svitovo vladu da skine bar 000000000000 (dvanajst nula). Al vlada ko vlada. Tira po svom. Zato je tako i prošla. Kad bi vlada slušala bilo kojeg našeg salašara, bila bi vična ko zemlja. Sitimo se samo stari Rimljana. Oni su za vladara doveli čovika iz brazde.

bać Stipan

SPORT

Svjetski rekord Umberta Pelizzaria**U DUBINU 123 METRA**

Rekord Kubanca Francisca Pipina koji je pred tri godine zaronio u more na dubinu od 120 metara ovih je dana oboren. Talijan Umberto Pelizzaria za dva je minuta i 27 sekundi, dotaknuo dno mora na dubini od 123 metra!

Rodeni Milanez je ovaj vrhunski pothvat ostvario na otoku Montecristo, po ružnom vremenu, spuštajući se, s utegom od 40 kg, prosječno 2 metra u sekundi. U tome mu je pomogao i izuzetan kapacitet pluća od 7,9 litara. S Pelizzariem je radila ekipa od 14 njegovih prijatelja koji su mu pomogli da izvede ovaj fantastičan rezultat. Kako veli, uvjeren je da ovo nije "donja" granica i da se može ići i do 150 metara. Sretno.

(g.n.)

Moldavija - Hrvatska za "Guinisea"**14:55!**

Zagreb - U kvalifikacijskoj utakmici za prvenstvo Europe u Njemačkoj 1994. hrvatske su rukometašice 20. listopada pobijedile vrlo slabu reprezentaciju Moldavije čak s 41 zgoditkom razlike!

Iako su Moldavke službeno bile domaćin u ovom susretu, on se odigrao u "Kutiji šibica". Ovo je vjerojatno jedan od najvećih postignutih rezultata u službenim utakmicama ženskih reprezentacija. Praktički, igralo se na jedan gol, a rezultat toga vidljiv je i u naslovu.

Na kraju, uputno je zabilježiti tko je za hrvatsku rukometnu reprezentaciju postigao ovaj uspjeh: Krajnović, Klikovac 12 (2), Zečević, Pavlačić 7, Dogan 2, Jelaska 4, Milić 1, Petika 16, Ciganović 2, Tuda 3 (2), Garnusova 8 (5) i Prosenjak.

(a.k.)

Gari Kasparov obranio naslov

KRALJ NIJE SMAKNUT

Remisom u 26. potezu 19. partije Kasparov - Short aktualni je prvak obranio naslov najboljeg šahista na svijetu. Pet partija prije kraja dvoboja Gari Kasparov je osvojio 12 bodova, što mu je dovoljno za zadržavanje prijestolja. Nakon što je 1985. pobijedio Anatolija Karpova, ovo je Kasparovu četvrta uspješna obrana naslova svjetskog prvaka u šahu.

Hoće li Kasparov to biti i u narednih tri godine ovisi od toga hoće li Profesionalna

šahovska organizacija (PCA) organizirati iz medijskih ili financijskih razloga. Podsjetimo, meč se nije igrao pod okriljem FIDE. Londonski organizatori bili su izdašni prema igračima. Tako će Kasparov, pored skupocjenih poklona, dobiti i 1,7 milijuna dolara koje poklanja glavni sponzor "The Times". Nigel Short (Najdžel Šort), poraženi u ovom meču zadovoljit će se s 900.000 dolara.

(g.n.)

U Londonu izvučeni parovi Davis kupa**HRVATSKA DOMAĆIN NORVEŠKOJ**

Od 25. do 27. ožujka naredne godine teniska reprezentacija bit će domaćin Norvežanima. To je ždrijebom odlučeno 19. listopada u Londonu. Pošto je Hrvatska reprezentacija bila nosilac iz bubnja su joj "izbačene" reprezentacije Velike Britanije, Južnoafričke Republike i Švicarske. Ukoliko hrvatska reprezentacija prođe, plasirat će se u kvalifikacije za ulazak u Svjetsku skupinu.

Najbolji norveški tenisač Christian Ruud nalazi se na 154. mjestu na ATP ljestvici, a drugi član reprezentacije je Bent - Ove Pedersen. Za hrvatsku reprezentaciju u krugu kandidata nalaze se Goran Ivanišević, Saša Hiršzon, Damir Buljević i Igor Šarić.

Evo i parova 1. kola Davis kupa 1994., kao i parova Euroafričke zone u kojoj nastupa Hrvatska.

Davis kup: Indija - SAD, Nizozemska - Belgija, Švedska - Danska, Francuska - Mađarska, Izrael - Češka, Rusija - Australija, Španjolska - Italija i Austrija - Njemačka

Euroafrička zona: Južnoafrička Republika - Rumunjska, Portugal - Velika Britanija, Hrvatska - Norveška, Zimbabve ili Luksemburg (igraju od 4. do 6. veljače) - Švicarska.

(a.k.)

HNL**Zbog vremenskih nepogoda TRI SUSRETA ODGOĐENA**

Zbog pravog zimskog vremena i snijega koji je prekrpio veliki dio Hrvatske, odigrano je nekompletno kolo. Evo i rezultata: Rijeka - Inker 2:1, Istra - Sibenik 2:1, Primorac - Osijek 2:1, Dubrovnik - Pazinka 2:0, Cibalia - Zadar 0:0 i Zagreb - Varteks 2:2. Odloženi su susreti Dubrava - Croatia, Radnik - Segesta i Belišće - Hajduk

Tablica nakon nepotpunog 14. kola izgleda ovako: 1. Zagreb 21, 2. Hajduk 19, 3. Varteks 19, 4. Croatia 16, 5. Cibalia 14, 6. Rijeka 14, 7. Inker 14, 8. Primorac 14, 9. Dubrovnik 13, 10. Istra 12, 11. Osijek 12, 12. Zadar 12, 13. Belišće 11, 14. Segesta 10, 15. Pazinka 8, 16. Dubrava 8, 17. Sibenik 7 i 18. Radnik 4 boda.

(g.n.)

KIKS

Pročitavši u prošlom broju Glasa ravnice izvještaj moje drage kolegice XXL Cotton 100 % o godišnjici Mladeži osjećala sam se dužnom skrenuti joj pažnju na vjerojatno nehotičnu grešku, koju je načinila izvještavajući da se susret dogodio na salašu Piuković. Obavještavam Mladež da je godišnjica u stvari bila na salašu Kujundžić.

M Cotton 100%

Čika Zlobi s ljubavlju! - njegova deca

Slobodan je Milošević. A Vojvodina?

Izbjegnuta tragedija na hrvatskom nebu

BOMBA U AVIONU

PULA - Rutinski let zrakoplova Hrvatskog ratnog zrakoplovstva umalo se pretvorio u tragediju kada je pilot MIG-a 21 otkrio da se u letjelici nalazi bomba velike razorne snage. Prisebni pilot ipak je negdje iznad Benkovca uspio izbaciti eksplozivnu napravu, nakon čega se bez većih poteškoća uspio vratiti i prizemljiti zrakoplov na pulsko sletišće. Zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva general Imra Agotić izvjestio je novinare da je u tijeku istraga koja ima utvrditi tko je, kada i pod kojim okolnostima u zrakoplov HRZ-a podmetnuo smrtonosnu napravu.

Novo ubojstvo prestravilo Splitsane

UBIO BOGA

SPLIT - Splitsani su u šoku nakon što je načelnik splitske policijske uprave Ivan Nad izvjestio javnost da je prije petnaestak dana jedan pripadanik MUP-a ubio boga u mladom punoljetniku J.G. Gospodin Nad je rekao kako detalji ovog gnusnog ubojstva koje je pretravilo Splitsane nisu ranije izneseni u javnost u interesu istrage, te da se danas zna kako se to radi o starijem,iskusnom policajcu J.M., koji se u istrazi branio kako je J.G. uhitio nakon što je ovaj podmetnuo eksploziv u sjedište stanovite lokalne političke stranke. J.M. ga je - po vlastitom priznanju - poslije uhićenja odveo roditeljima koji su na pitanje odakle malom eksploziv navodno odgovorili "Pitaj Boga", nakon čega je pristupio rutinskom ispitivanju spomenutoga.

"Feral Tribune", 19. listopada 1993.

"KO TO KAŽE...?"

TREBA TAKO: "Vi ste osam meseci bili u braku sa socijalistima, a sada, u devetom mesecu, hoćete da izvršite abortus."

Bora Kuzmanović, zastupnik u Skupštini Srbije, član DS

TBC II., 13. listopada 1993.

NIJE ŠIJA...: "Nikada nismo podržavali politiku SPS. Samo smo podržavali politiku Slobodana Miloševića, koji nema veze sa SPS!"

Tomislav Nikolić, predsjednik zastupničke grupe SRS u Skupštini Srbije

TBC II., 13. listopada 1993.

TRIJEZAN MISLI, A...: "Takav prijatelj je uvek dobrodošao, i u znak zahvalnosti građani Kraljeva dodeljuju Vam Povelju za nasilje i rat protiv mira u svetu.

Miroslav Karapandžić, gradonačelnik Kraljeva, prigodom uručivanja Povelje za mir Danijelu Šiferu

"Borba", 16. listopada 1993.

MENI: "U danima najtežim Srbi svoju decu hrane starim predanjima i pekmezom od šljiva. SRBI SU NAROD VERAN TRADICIJI!"

Reklama "Srbijanke" iz Valjeva

"Dani", 3. studenoga 1993.

"NOVINAR": "Dok oni tako razmišljaju i 'kukumaču' vladajuća stranka već je počela da gradi pruge. Ni iz jedne ledine još nije potekla nafta, ali SPS radi svoj posao."

Milutin Mitrić, novinar "Dana" i dopisnik "Večernjih novosti"

"Dani", 10. studenoga 1993.

VASA S. TAJČIĆ: "... Jer i s ovim poslednjim (retkim, inače) istupom u javnosti, dokazao je da može da dominira u svim političkim dijalozima i temama. Reč je, naravno, o predsedniku Republike Srbije Slobodanu Miloševiću."

Miroljub S. Vučinić, glavni i odgovorni urednik "nedeljnika najboljih namera" u povodu susreta Miloševića s beogradskim novinarima

"Dani", 10. studenoga 1993.

Svim komunistima čestitamo 175. obljetnicu rođenja Karla Marxa, a svima ostalima 110. obljetnicu njegove smrti.

Komemorativna komisija za bivše i sadašnje komunističke zemlje

Fond "Antun Gustav Matoš" upućuje

OBAVIJEST

Studentima s područja Vojvodine koji studiraju na sveučilištima u SRJ kojima je potrebna pomoć bilo kojega oblika, neka se jave na telefon DSHV-a (024 - 51-348) svakim radnim danom od 9 do 13 sati radi evidentiranja i dogovora oko ispomoći. Vaše pozive očekujemo najkasnije do 10. prosinca ove godine.

Upravni odbor fonda "A. G. Matoš"

KORAKS NAGRADEN

Koraks je svojim karikaturama prisutan u mnogim listovima, pa tako i u našem. Dokaz je to visoke kvalitete i aktualnosti njegovih karikatura. Kao rezultat toga, uslijedila je nagrada "Dušan Bogavac", a o čemu je bilo pisano u domaćem tisku. Ovim putem uredništvo "Glasa ravnice" čestita ovom izvrsnom karikaturisti na velikom priznanju i želi mu i nadalje uspješno stvaralaštvo.

**NAMA JE DOVOLJNO DA
ZNATE ZA NAS...**

**PRIVATNO POGREBNO
PODUZEĆE**

FUNERO

**SUBOTICA, Karadorđev put 1,
Telefon (danonoćno) 024/51-514**

**BAJMOK, JNA 3 (u cvjećarnici
"Mariška")**

**PALIĆ, Jod Lajos 18 (u
cvjećarnici "Orhideja")**

HORGOŠ, Borisa Kldrića 7

MARTONOŠ, Trg Dózsa György 3

**Profesionalno,
tradicionalnom
tehnikom
restauriram
crkvene slikarske
vitraže i izrađujem
nove.**

**Za informacije obratite se na
telefon (024) - 51-348 svakim
radnim danom od 9 - do 13 sati , ili
na telefon (024) - 30 - 136**

Stakloslikarski radovi "Vitraž"

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini - Glavni i odgovorni urednik: mr. Ivan Poljaković; Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, Trg Lazara Nešića 1/x; tel./fax.: (024) 51-348; Žiro račun: 66600-671-9027 SDK Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br. 651-85/90. "Glas ravnice" izlazi 15. u mjesecu. Godišnja pretplata je protuvrijednost 5 DEM, za inozemstvo 30 DEM. Cjenik reklamnog prostora: cijela strana 100 DEM ; pojedinačni mali oglasi 1 DEM do 25 riječi, svaka dalja riječ 0.10 DEM. Slog: *Croline*, Subotica. Tisak: "Globus", Subotica.